

REKOMMANDERT

Bærum kommune

Vestmarka, 30. oktober 2014

v/ordføreren

1304 Sandvika

Referanse: JournalpostID: 14/192113

SAK: FORSLAG TIL DETALJPLAN FOR SKI- OG SKISKYTINGSANLEGG VED FRANSKLEIV/VESTMARKA:

- a) KRAV OM AVKLARING AV KOMMUNENS RETTSLIGE ANSVAR VED DEN FREMTIDIGE BRUKEN AV DEN PLANLAGTE SKYTEBANEN
- b) KRAV TIL KOMMUNEN OM TILTAK UNDER DEN VIDERE BEHANDLINGEN AV PLANFORSLAGET
- c) INFORMASJON OM EVENTUELLE RETTSLIGE TILTAK MOT KOMMUNEN OG BÆRUMS SKIKLUB I FORM AV RETTSLIG SKJØNN OG SØKSMÅL

1 INNLEDNING

Det vises til det foreliggende planforslaget fremmet av idrettsklubbene IL Jardar og Bærums Skiklub, behandlet av Planutvalget ved 2. gangs behandling i møte 23. oktober 2014. Det er opplyst at planforslaget skal behandles av formannskapet 5. november og av kommunestyret 26. november 2014.

Nærmere 50 brukere av Vestmarka og berørte grunneiere i området har sammen sendt inn høringsuttalelser og tilleggsmerknader ved følgende brev:

- 14. mai 2014
- 24. juni 2014
- 27. august 2014
- 9. september 2014
- 1. oktober 2014
- 20. oktober 2014

Brevene med vedlagt dokumentasjon gir for det første grunnlag for den konklusjonen at det er sannsynlig at grunnvann og vassdrag over tid vil bli utsatt for blyforurensning. Det særegne for denne lokaliseringen, sammenlignet med andre skytebaner, er at det skal gå en åpen bekk over banen, mellom standplass og blinkene, og at overflatevannet ved nedbør og snøsmelting vil lede blyholdig vann ut i vassdraget Stokkerelva – Åstaddammen i Åstad naturreservat og Neselva i Asker, samt ned i grunnvannet som er kilde til et stort antall brønner for husholdningene i området.

For det andre gir våre brev med vedlegg grunnlag for den konklusjonen at det er sannsynlig at prosjektiler som går over og til side for skytevollen, vil slå inn i eller ned i det høyereliggende, sterkt beferdede terrenget i umiddelbar nærhet og oppover til bl.a. skileikområdet, Nedre Gupu og Gupu samt Vestmarkveien og Grønlandsveien. Vi har dokumentert at prosjektilene vil ha en anslagsenergi som kan forårsake alvorlige skader, opp til dødelige, på mennesker og dyr. Også på dette punkt skiller denne lokaliseringen seg fra andre, kjente skytebaner.

Disse to egenskapene ved den foreslåtte lokaliseringen gjør den direkte uegnet for skytebane.

For fullstendighetens skyld nevnes at flere andre negative konsekvenser av anlegget er blitt beskrevet i både våre og en rekke andre høringsuttalelser. Disse konsekvensene viser også i sum at lokaliseringen er uegnet.

Vår dokumentasjon og konklusjon mht blyforurensning og sikkerhet er ikke imøtegått av Multiconsult. Rådmannens innstilling behandler heller ikke dette konkret, og Planutvalgets medlemmer gikk ikke inn på dette under behandlingen i møtet 23. oktober 2014.

I brevet av 20. oktober 2014 til kommunen og Planutvalgets medlemmer begrunnet vi i tillegg at plikten til å gjennomføre konsekvensutredning innebærer bl.a. at de sikkerhetsmessige konsekvensene må utredes og vurderes fyllestgjørende som en del av planbehandlingen, og ikke skyves over til de to vurderingene som politiet etter skytebaneforskriften skal gjennomføre; hhv før anleggsarbeidene påbegynnes og før det opparbeidede anlegget tas i bruk.

Det samme gjelder de konsekvensene som gjelder blyforurensning av vassdrag og grunnvann. Rådmannen stilte i sin innstilling krav om at det senere, når planen eventuelt er stadfestet, utarbeides beskrivelse av tiltak som skal hindre forurensning. I vårt ovennevnte brev av 27. august 2014 påviste vi at den beskrivelsen som er gitt av Multiconsult, ikke viser at det vil være mulig å forhindre blyforurensning, slik bl.a. fylkesmannen har stilt krav om i sin høringsuttalelse i saken. Det er tvert i mot sannsynlig at det ikke vil være mulig å forhindre blyforurensning av grunnvannet og vassdraget.

På begge disse punktene er det vesentlige mangler ved konsekvensutredningen.

I flere av våre ovennevnte brev har vi gjort kommunen og klubbene oppmerksomme på en konsekvens av en annen karakter; det juridiske ansvaret som følger av anlegget og bruken av skytebanen slik planforslaget vil gi grunnlag for.

2 FORMÅLET MED DENNE HENVENDELSEN

Formålet med dette brevet er følgende:

- Å beskrive de rettslige og økonomiske konsekvensene for kommunen (og klubbene) av bruken av skytebanen.
- Å fremme krav om tiltak under den videre planbehandlingen
- Å informere kommunen om at vi, når planen eventuelt er stadfestet av departementet og før anleggsstart, om nødvendig vil innlede rettslige skritt for å få nedlagt forbud mot skytebanen.

De rettslige og økonomiske konsekvensene som vi vil beskrive i dette brevet, hører med til de konsekvensene som burde vært inkludert i konsekvensutredningen. Siden dette ikke er gjort, og siden rådmannen heller ikke har behandlet dem i noen av sine innstillinger til Planutvalget ved første og annen gangs behandling, er det nødvendig at disse konsekvensene nå blir gjort kjent for kommunen, generelt, og for formannskapet og kommunestyret spesielt ved behandlingen i disse organene i november.

3 DE RETTSLIGE OG ØKONOMISKE KONSEKVENSENE AV DEN PLANLAGTE BRUKEN AV SKYTEBANEN

3.1 Ansvarsgrunnlaget

Kommunens erstatningsansvar for skader forårsaket av skudd og blyforurensning er karakterisert av følgende:

- Kommunen er erstatningsansvarlig på *objektivt grunnlag*, dvs. at kommunen vil være erstatningsansvarlig for påregnelig økonomisk tap uavhengig av om det konkret er utvist uaktsomhet/uforsvarlighet, eller ikke.
- Kommunens erstatningsansvar er basert på kommunens to ulike roller i saken; både i kommunens egenskap av *grunneier* og i egenskap av *godkjennende myndighet*.
- Kommunens erstatningsansvar er basert både på uttrykkelige lovhjemler og på det ulovfestede objektive erstatningsansvar.

3.2 Høyesterettsadvokat Arne Fliflets utredning i den aktuelle saken

3.2.1 Innledning

Høyesterettsadvokat Arne Fliflet, som var Sivilombudsmann i 24 år inntil han i juni i år gikk av og igjen etablerte seg som advokat, har på oppdrag fra oss foretatt en utredning av et mandat i 8 punkter.

Bilag 1: Høyesterettsadvokat Arne Fliflets utredning av 20. oktober 2014

Vi viser til utredningen i sin helhet. I det følgende blir deler av den gjengitt. Vi forutsetter imidlertid at den leses i sin helhet og inngår i beslutningsunderlaget i den videre behandlingen av planforslaget i kommunens organer.

3.2.2 Erstatningsansvar etter forurensningslovens § 55

H.r.advokat Arne Fliflet uttaler om dette på side 10-11:

«Gjeldende rett om erstatningsansvar for forurensning av drikkevann kan rettslig forankres i flere regler. En forurensning av drikkevann og grunnvann er en skadevoldende handling som kan medføre erstatningsansvar. Det er tale om å «slippe utnærmere bestemte stoffer eller gjenstander i miljøet.» Etter forurensningsloven § 6, se foran, er det tale om en kombinasjon av handling og virkninger. Forurensningsloven § 55 lyder:

'Eier av fast eiendom, gjenstand, anlegg eller virksomhet som volder forurensningsskade, er ansvarlig etter kapitlet her uten hensyn til egen skyld, dersom eieren også driver, bruker eller innehar eiendommen m.v. I motsatt fall hviler slikt ansvar alene på den som faktisk driver, bruker eller innehar eiendommen m.v., for så vidt skaden ikke skyldes forhold som også eieren hefter for etter ellers gjeldende erstatningsregler.

....'

Bestemmelsen innebærer et objektivt «utøveransvar», det vil si at den knytter det objektive ansvaret til «den faktiske bruk eller drift av en eiendom, virksomhet m.v.» Dette vil i praksis innebære at de klubbene som måtte bruke idrettsanlegget vil være objektivt ansvarlige for eventuelle skadefølger i form av forurensing. På tross av ordlyden må det antas at kommunen også vil være ansvarlig etter denne bestemmelsen dersom den tillater dette anlegget realisert.»

3.2.3 Grannelovens § 9 jfr. § 2

H.r.advokat Arne Fliflet uttaler om dette på side 11:

«I tillegg til ansvaret etter forurensingsloven er det naturlig å nevne erstatningsregelen i granneloven § 9, 1. ledd som lyder:

'Det økonomiske tapet nokon lid av skade eller ulempe i strid med nokor føresegn i §§ 2-5 er den ansvarlege skyldig til å bøta, anten han sjølv eller nokon han svarar for, har gjort seg skuldig i aktløyse eller ikkje. Det gjeld og skade eller ulempe av tiltak som er fremja i samsvar med avgjerder etter § 7, jf. § 8, eller av tiltak med slik oreigningsrett som nemnt i § 10 første stykket bokstav (b) eller som er lovleg etter forurensingslova av 13. mars 1981 nr. 6. (22).'

Bestemmelsen statuerer et ansvar uten skyld, et objektivt ansvar. Det er det økonomiske tapet som kan kreves erstattet.»

3.2.4 Dobbelt rettsgrunnlag for objektivt erstatningsansvar for kommunen

H.r.advokat Arne Fliflet uttaler om dette på side 11, i sammenheng med de siterte uttalelsene om forurensningslovens § 55 og grannelovens § 9:

«Gode grunner taler derfor for at kommunens ansvar i tilfelle vil være «dobbelt», både etter granneloven § 2, jfr. § 9 og etter forurensingsloven § 55. Paragraf 55 vil gjøre kommunen ansvarlig både som myndighetsutøver og grunneier. Kommunen og de idrettslag som bruker arenaen på en måte som medfører forurensingsskader, vil kunne være erstatningsansvarlige samtidig. Jeg viser her til forurensingsloven § 59.»

4 ERSTATNINGSANSVARETS OMFANG MHT SKADEFØLGER

4.1 Forurensning av grunnvannsbrønnene

Kommunens (og Bærum Skiklubs) objektive erstatningsansvar for konsekvensene av blyforurensning av grunnvannsbrønnene i området, vil omfatte bl.a. følgende, som vi i tilfelle vil kreve erstattet fullt og helt:

- Gjennomføring av hyppige vannprøver blant husholdningene og dekning av alle utgifter til prøvetakingene, analysene m.v.
- Ved påvist blyinnhold i grunnvannet eller i en eller flere av brønnene i området, uavhengig av mengde eller konsentrasjon: Tilførsel av og tilkobling til kommunalt vann i lukket ledning, uten utgifter til tilkobling eller fremtidig bruk. Dette innebærer at de eksponerte eiendommene skal holdes skadesløse i all fremtid ved bl.a. å være fritatt for tilkoblingsavgift og vannavgift.

- Gjennomføring og dekning av utgiftene til medisinske undersøkelser og behandling ved eventuell påvisning av bly i grunnvannet.

4.2 Skader som følge av skytingen

Vår dokumentasjon viser at skuddskader med alvorlig personskade eller dødsfall vil oppfylle det erstatningsrettslige vilkåret om påregnelighet. Erstatningsansvaret for kommunen og Bærum's Skiklub er også i denne sammenheng et *objektivt ansvar*, dvs. uten krav til påvist uaktsomhet.

Hvis anlegget blir godkjent slik det nå er beskrevet fra klubbens og Multiconsults side, vil en fortsatt ignorering av vår dokumentasjon og manglende effektive tiltak basert på denne, innebære at det vil bli erstatningsgrunnlag også på grunnlag av *uaktsomhetsansvaret* etter gjeldende rett.

5 KRAV OM TILTAK UNDER DEN VIDERE BEHANDLINGEN AV PLANFORSLAGET

5.1 Ytterligere konsekvensutredning

H.r.advokat Arne Fliflet skriver på side 2 – 3:

«Som påpekt i Forordet til rapporten er tiltaket utredningspliktig i henhold til forskrift om konsekvensutredninger. Konsekvensutredningen må imidlertid også sees i lys av plan- og bygningsloven kapittel 14 og at det kreves konsesjon for å etablere dam for snøproduksjon i planområdet. I konsesjonssaken vil NVE være ansvarlig myndighet, herunder for konsekvensutredningen. Konsekvensutredningen må derfor sees i lys av at den også skal tjene som beslutningsunderlag i konsesjonssaken. Konsekvensutredningen er viktig for å få kartlagt på forhånd hvilke mulige konsekvenser det planlagte tiltaket kan få. Kommunen har samtidig en plikt etter forvaltningsloven til å utrede en sak før beslutning treffes, jfr. fvl. § 17. I denne forbindelse er det også viktig å nevne at Grunnloven § 112 og miljøinformasjonsloven har viktige regler om blant annet det offentliges ansvar for å gi opplysninger om miljøforhold som har betydning for befolkningen.

I Multiconsults rapport av 21. februar 2014 (s. 55-56) omtales i kapittel 5, som en virkning for omgivelsene, «forurensning fra ammunisjon.» Det er her tale om farer for forurensing som har stor betydning for folks helse. Rapporten sier om dette: «Bly er et tungmetall, og er svært giftig for mennesker og dyr. Bly spres i fragmenter når den treffer nedfallsblikker. Flere undersøkelser har vist at tungmetaller fra prosjektiler til en viss grad kan spres i jord, overflatevann og grunnvann.» Rapporten konkluderer imidlertid dette avsnittet med: «Ved en oppbygging av anlegget som beskrevet bedømmes konsekvensen å være ubetydelig (0).» (Rapportens utheving.) I lys av det som fremgår av pkt. 2 i deres høringsuttalelse av 14. mai 2014 virker det altfor enkelt å konkludere slik Rapporten gjør. Uansett må grunnforholdene fra planområdet og til de eiendommene som har brønner med grunnvann som drikkevannskilde på Vestmarksetra og nedover langs Vestmarkveien og til den øvre delen av Stokkerveien undersøkes konkret. Det er hittil ikke utført noen slik undersøkelse, noe som er en vesentlig mangel ved konsekvensutredningen. Da det er tale om en farlig miljøgift, må det dessuten stilles strengt krav til tiltak som skal gi full sikkerhet mot enhver blyforurensing av grunnvannet og drikkevannet for naboeiendommene. Jeg finner det klart at kommunen som grunneier har plikt til å fremskaffe tilfredsstillende opplysninger og dokumentasjon om miljøforholdene omkring grunnvannet og om bruken av det planlagte anlegget vil kunne skade grunnvannforholdene og vannforsyningen til beboerne som har brønner i området. Som påpekt av dere, er det også en klar mangel at Asker kommune ikke har vært informert og involvert om konsekvensene for

vassdraget Stokkerelva – Åstad Naturreservat - Neselva. Jeg viser i den forbindelse bl.a. til Forskrift om fredning for Åstad naturreservat i Asker kommune, Akershus; FOR-1982-09-17-1409.»

Vi krever på denne bakgrunn at saken utsettes slik at de konkrete undersøkelsene som beskrives her, blir gjennomført. Det er en vesentlig saksbehandlingsfeil om formannskapet og kommunestyret skal behandle saken på et grunnlag som lider av mangler av betydning for om detaljplanen kan og eventuelt bør godkjennes.

5.2 Helsekonsekvensutredning etter folkehelseloven § 11

H.r.advokat Fliflet skriver på side 3-4:

«Forurensing som kan innvirke på helsen har en viktig helserettslig dimensjon som jeg ikke kan se har vært berørt i Multiconsults rapport av 21. februar 2014. Det reiser spørsmål som hører under miljørettet helsevern, se lov 24. juni 2011 nr. 29 om folkehelsearbeid (folkehelseloven). Loven inneholder regler om miljørettet helsevern i kapittel 3, se definisjonen i § 8 første ledd. Kommunen vil ha plikt til å gi pålegg om retting eller stansing etter §§ 14 eller 16. Jeg nevner dette innledningsvis fordi det understreker kommunens selvstendige ansvar for å påse og unngå at befolkningen utsettes for helseskadelig forurensing. Alene en fare for at tiltak kan medføre blyforurensing av drikkevann vil gjøre det påkrevet med inngående, omfattende og faglig uavhengige undersøkelser i forkant. Jeg har ikke vurdert de faglige forhold som omtales i rapporten, men det som er sagt om dette generelt i rapporten understreker at kommunen her har en streng opplysnings- og utredningsplikt om disse forhold. Disse pliktene kan forankres i Grunnloven § 112, plan- og bygningsloven, miljøinformasjonsloven, folkehelseloven, offentleglova og forvaltningsloven. Folkehelseloven § 11 har en bestemmelse om helsekonsekvensutredning. Bestemmelsen sto tidligere i kommunehelsetjenesteloven § 4a-5. Helsehensyn skal imidlertid også ivaretas gjennom ordinære planprosesser. «Planmyndigheten bør derfor i planprosessen innhente og avklare helsemyndighetenes krav slik at disse kan innarbeides i behandlingen etter plan- og bygningslovens bestemmelser se Ot. Prp. Nr. 32 (2007-08) s. 188.» Under høringen så langt har det kommet frem at det planlagte tiltaket på mange og ulike måter vil kunne få uheldig innvirkning på helsen. Jeg går ikke nærmere inn på dette her, men det er tale om vesentlige forhold som i den videre planprosess må tas alvorlig. Som påpekt i forarbeidene til folkehelseloven kan det være aktuelt å «pålegge helsekonsekvensvurdering før oppstart eller en vesentlig endring av en virksomhet der det er rimelig grunn til å tro at denne kan medføre negative helsekonsekvenser av et visst omfang. Denne vurderingen kan da legges til grunn blant annet ved eventuell godkjenning, og kan sikre at virksomheten planlegges slik at de ikke risikerer et rettings- eller stansingsvedtak etter oppstart.» Dette er forhold som også har en kostnadsmessig side. Kommunen må her ha plikt til å bære kostnadene ved de ytterligere utredninger som vil være påkrevet for å få klarlagt tiltakets helsemessige virkninger. Etter det som er opplyst, har kommunen dekket kostnadene i forbindelse med konsekvensutredningen så langt. Det taler for at kommunen også må dekke utgiftene til en nærmere nødvendig kartlegging av de helsemessige konsekvenser av tiltaket.»

Under henvisning til dette krever vi følgende:

- At Bærum kommune snarest mulig gjennomfører en helsekonsekvensvurdering av den planlagte, omfattende bruken av skytebanen med sannsynlighet for blyforurensing av grunnvannsbrønnene i området.

- At kommunen innhenter og avklarer helsemyndighetenes krav slik at de kan innarbeides i planprosessen.
- De av underskriverne som bor på Vestmarksetra; tre familier, vil bli utsatt for støy som under planarbeidet ikke er blitt vurdert på grunnlag av målinger, men utelukkende på grunnlag av teoretiske beregninger. Disse krever at det blir foretatt målinger av støyen fra skyting på stedet under forhold som er mest mulig tilsvarende de som vil gjøre seg gjeldende på den planlagte banen, mot metallskiver og under ulike vær- og vindforhold. Topografien utgjør en viktig faktor som ikke er tatt i betraktning under konsekvensutredningen. Den omfattende skytingen både på dagtid og kveldstid, på lørdager og søndager og andre helligdager, hele året igjennom, vil innebære en belastning med helsemessige konsekvenser som disse familiene har krav på å få utredet på et fyllestgjørende faktisk grunnlag i kraft av folkehelselovens § 11 og de øvrige rettsgrunnlag som h.r.advokat Fliflets utredning påviser.

Vi sender kopi av dette brev med vedlegg til kommunens helseetat; Helse- og sosialtjenesten.

5.3 Sikkerhetsmessige konsekvenser

H.r.advokat Arne Fliflet skriver om dette på side 4:

«De sikkerhetsmessige konsekvenser av skiskytingsanlegget har fått en beskjeden plass i Rapporten. Jeg kan ikke se at disse spørsmål har vært undersøkt nærmere, særlig med sikte på å klarlegge nødvendige tiltak for å hindre at skuddskader skjer, særlig skuddskader som kan ramme personer. Også dette er viktige forhold som det må kreves tilfredsstillende undersøkelser av i en konsekvensutredning.»

Og på side 14:

«Ved vurderingen av det offentliges (kommunens) ansvar for sviktende kontroll må utgangspunktet tas i om myndighetsutøvelsen, her planleggingen, har vært forsvarlig. Forsvarlighetsvurderingen vil naturlig kunne tas i Rapportens undersøkelser og kartlegging av farene og risikoen forbundet med skytebanevirksomheten. Jeg viser her til Rapporten s. 80-89. Rapporten legger til grunn at «Sannsynligheten for at prosjektiler treffer utenfor farlig område er minimal.» Spørsmål som i skadetilfeller vil måtte stilles er blant annet om de voller og andre tiltak som er satt opp som vilkår har vært tilstrekkelige for å sikre mot at personskader oppstår. På dette stadiet i planleggingen synes farene forbundet med skytebanevirksomheten å ha vært belyst og sannsynliggjort i tilstrekkelig grad, ikke minst ved deres høringsuttalelse av 9. september 2014 med vedlagt dokumentasjon. Planmyndigheten er følgelig klar over de farer virksomheten på skytebanen vil medføre. Dette kan imidlertid ikke medføre at kommunen kan slå seg til ro med dette.

.....

Rådmannen overlater i sin innstilling av 4. oktober 2014 til Planutvalget den sikkerhetsmessige vurderingen til politiet som skal foreta en vurdering av om anlegget kan og bør godkjennes før anleggsstart og deretter eventuelt før banen tas i bruk, jfr. skytebaneforskriftens § 3. Dette blir for enkelt og er utilfredsstillende for saksbehandlingen. Den politimessige vurdering vil være av sentral betydning å få frem så tidlig som mulig i planprosessen fordi den vil være viktig for avgjørelsen om tiltaket overhodet skal godkjennes eller ikke. Det følger derfor av forvaltningens utrednings- og opplysningsplikt samt plikten til å gjennomføre konsekvensvurderinger av den eventuelle bruken av banen i henhold til den foreslåtte reguleringsplanen, at kommunen som

reguleringsmyndighet foretar en selvstendig sikkerhetsvurdering og legger den inn i beslutningsgrunnlaget ved planbehandlingen.»

Vi krever på denne bakgrunn:

- At kommunen sørger for at det gjennomføres en selvstendig, konkret utredning av de sikkerhetsmessige konsekvensene allerede nå under planbehandlingen.
- At en slik utredning trekker inn våre uttalelser og dokumentasjon, som hittil ikke har vært kommentert av Multiconsult eller av rådmannen. Vi har dokumentert ballistikkens konsekvenser og anslagsenergiens virkningspotensial sammenholdt med terrenget og topografien. Ikke noe av dette har vært behandlet eller vurdert av Multiconsult eller rådmannen.
- At kommunen anmoder politiet om å foreta en vurdering av sikkerheten allerede nå, og ikke først når planen eventuelt er stadfestet.

Vi sender på denne bakgrunn kopi av dette brev med vedlegg til Asker og Bærum politidistrikt.

6 RETTSLIGE TILTAK MOT SKYTEBANE FØR BYGGESTART

6.1 Bakgrunnsopplysninger

Rådmannen ga i sin innstilling til Planutvalget, som foran nevnt, uttrykk for at en plan for tiltak som skal forhindre forurensning av bl.a. bly, skal utarbeides og godkjennes før anleggsarbeidene påbegynnes. Når det gjelder det sikkerhetsmessige, henviste rådmannen til den godkjennelse som politiet skal foreta før anleggsstart.

Erfaringen med behandlingen av denne saken viser at både administrasjonen og de folkevalgte helt fra begynnelsen av har bestemt seg for at den planlagte skytebanen og det øvrige anlegget skal godkjennes. Motforestillinger og faktabasert argumentasjon er ignorert. Konkret dokumentasjon av konsekvensene er verken omtalt eller forsøkt imøtegått. Ordføreren selv erklærte i sitt innlegg i Budstikka 11. juni 2014 at hun støttet det foreslåtte anlegget, lenge før høringsuttalelsene var gjennomgått og vurdert, og derved før saken var utredet og innstilling kunne utarbeides av rådmannen og fremlegges til behandling i de organer som ordføreren er medlem av; formannskapet og kommunestyret. I Planutvalgets behandling 23. oktober 2014 ble klubbens krav om treningsskyting i helgene enstemmig vedtatt i strid med rådmannens innstilling. Den tilgjengelige dokumentlisten avslører hvordan Bærum Skiklubs representant rådførte seg med saksbehandleren om hvordan dette kravet burde presenteres for Planutvalget. Erfaringene etterlater liten tvil om at det også har vært et nært samarbeid mellom representanter for Planutvalget og klubbene gjennom hele prosessen.

Dette er med på å danne bakgrunnen for at vi ikke har tillit til at kommunen vil vurdere en tiltaksplan for å forhindre forurensning på et tilstrekkelig fritt, analytisk, distansert og kritisk grunnlag. Vi anser det derfor sannsynlig at det blir nødvendig å bringe saken inn for domstolene når detaljplanen eventuelt er blitt stadfestet, for å få en behandling som fyller disse kravene.

Vi tilføyer at det også er vanskelig å ha tillit til at fylkesmannen vil bidra til at departementet nekter å stadfeste planen. Vi sikter her til det faktum at fylkesmannen i sin høringsuttalelse av

22. mai 2014 ikke begrenset seg til å opptre som høringsinstans, men gikk til det skritt å avgjøre en overordnet erklæring om at fylkesmannen «*anbefaler at det kan etableres et anlegg for ski og skiskyting på Franskleiv i Bærum.*» Ved dette har også fylkesmannen tatt et overordnet standpunktet uten å avvente samtlige høringsuttalelser og uten å avvente rådmannens og de kommunale organers samlede vurdering av saken i lys av bl.a. alle de innkomne høringsuttalelsene. Det er vanskelig å se at fylkesmannen har bevart sin habilitet til å behandle planen på dens vei fra kommunen til departementet som skal stadfeste planen. Dette er egnet til å svekke tilliten til at saken også under den videre saksbehandlingen, etter kommunestyrets behandling, vil bli undergitt en tilstrekkelig fri, distansert, analytisk og kritisk behandling.

6.2 Den naborettslige tålegrense

Granneloven (lov av 16. juni 1961 om rettshøve mellom grannar; grannelova), har følgende bestemmelse om den naborettslige tåle- og toleransegrense:

«§ 2.

Ingen må ha, gjera eller setja i verk noko som urimeleg eller uturvande er til skade eller ulempe på granneeigedom. Inn under ulempe går òg at noko må reknast for farleg.

I avgjerda om noko er urimeleg eller uturvande, skal det leggjast vekt på kva som er teknisk og økonomisk mogeleg å gjera for å hindra eller avgrensa skaden eller ulempa. Det skal jamvel takast omsyn til naturmangfaldet på staden.

I avgjerda om noko er urimeleg, skal det vidare leggjast vekt på om det er venteleg etter tilhøva på staden og om det er verre enn det som plar fylgja av vanlege bruks- eller driftsmåtar på slike stader.

Jamvel om noko er venteleg eller vanleg etter tredje stykket, kan det reknast som urimeleg så langt som det fører til ei monaleg forverring av brukstilhøva som berre eller i særleg grad råkar ein avgrensa krins av personar.»

6.3 Tålegrensen i forhold til forurensning, sikkerhet og støy

Vi viser til den fremlagte dokumentasjonen som viser at det er sannsynlig at våre brønner over tid vil bli tilført bly.

Blant underskriverne av brevet er Steinar Johnsen som er eier og driver av virksomheten på Gupu Gård og Utfartssted. Han og hans gjester vil være eksponert for risikoen for skade på person og husdyr av prosjektiler med skadelig/dødelig anslagsenergi opp til og forbi Gupu.

De av underskriverne som bor på Vestmarksetra; tre familier, vil, som foran påpekt, bli utsatt for støy som under planarbeidet ikke er blitt vurdert på grunnlag av målinger, men utelukkende på grunnlag av teoretiske beregninger.

Vår konklusjon er at den planlagte bruken av skytebanen vil påføre oss skade og ulempe som på de måter som er beskrevet, vil overskride den naborettslige tåle- og toleransegrensen etter grannelovens § 2.

6.4 Rettslig skjønn med krav om forbud mot skytebanen

På det grunnlag som er beskrevet i punktene foran, varsler vi at det er aktuelt å begjære rettslig skjønn, granneskjønn, etter grannelovens § 7 som i sin helhet har dette innholdet, med vår understrekning:

«§ 7

Spørsmål om korleis eit tiltak bør setjast i verk, så det ikkje kjem i strid med denne lova, kan kvar av grannane få avgjort føreåt med granneskjøn. Vil andre enn den som set tiltaket i verk, krevja slikt skjøn, må det gjerast seinast 4 veker etter at han fekk varsel som nemnt i § 6. Kravet om skjøn kan i alle høve avvisast når det ikkje har rimeleg grunn. Når skjøn er kravt, må tiltaket ikkje setjast i verk utan serskilt samtykke av skjønnet før endeleg avgjerd ligg føre i skjønssaka.

Finn skjønnet at tiltaket kjem i strid med denne lova, set det forbod mot at tiltaket vert fremja når det er fare for at iverksettinga kjem til å valda alvorleg skade på annan manns eigedom. Endå om det ikkje er slik fare, skal det setjast forbod som nemnt, dersom det er klårt at tiltaket kjem i strid med lova.

Skjønnet kan taka avgjerd om førehandstrygd for ansvar etter § 9. Likeins kan det taka avgjerd om føregjerder etter § 5 og om skyldnad for partane etter § 13.

Granneskjønn kan ikkje krevjast når tiltaket har slik oreigningsrett som nemnt i § 10 første stykket bokstav (b).»

Granneskjønn er rettslig skjønn, jfr. § 18.

Vi viser til h.r.advokat Arne Fliflets utredning side 12:

«Etter min mening kan det etter granneloven § 7 kreves granneskjønn i en sak som denne. En «nabo» må kunne kreve skjønn, men det må i tilfelle gjøres før et tiltak blir iverksatt. Det kan ikke være tvilsomt at det er «rimelig grunn» til å kreve naboskjønn i dette tilfellet.

...

Etter denne bestemmelsen kan naboene kreve skjønn på forhånd. De vil da regnes som saksøkere. Når det foreligger nabovarsel, må skjønn av naboen kreves innen fire uker, se § 7 første ledd 2. punktum.»

Når det gjelder kretsen av naboer som har rettigheter etter loven, viser vi til Falkanger og Falkanger, «Tingsrett», 7. utgave 2013, Universitetsforlaget, side 428:

«Forøvrig gjelder at to eiendommer kan bli betraktet som naboeiendommer selv om de er temmelig langt fra hverandre. Avgjørende er «verknaden av den plagsame verksemda». Ved steinsprut fra sprengningsarbeid er kretsen av mulige naboer relativt begrenset. Spyes det ut skadelig røk fra en bedrift, er alle eiendommer som sjeneres av røken, å betrakte som naboeiendommer i forhold til bedriften, og det kan være mange.»

Vi anser oss for å være eksponert for slike skader og ulemper at vi kommer inn under virkeområdet for grannelovens bestemmelser.

6.5 Eksempler fra domstolsavgjørelser

6.5.1 Høyesteretts dom av 1965 i skytebanesaken

Høyesterett hadde i 1965 til behandling en sak der tre naboer krevde at det ble nedlagt forbud etter grannelovens rettingshjemmel i § 10, mot fortsatt virksomhet på en skytebane. Dommen er publisert i Rt. 1965 side 310. Sammendraget av dommen har dette innholdet:

«Bruken av en skytebane påførte naboene usedvanlig og upåregnelig ulempe og ble stanset, jfr. naboloven av 1887 § 12 og granneloven av 16. juni 1961 § 2. Det ble lagt avgjørende vekt på den støy skytingen førte med seg. To dommere fant at det burde gis adgang til fortsatt bruk av banen mot at naboene fikk erstatning og vederlag for ulempe etter granneloven § 10 annet ledd.»

I denne saken var forholdet at skytebanen hadde vært i bruk i lang tid, og saken gjaldt krav om å forby videre bruk på det grunnlag at støyen fra banen overskred tålegrensen i grannelovens § 2. Rettingshjemmelen i § 10 går vi ikke nærmere inn på her. Vi finner imidlertid grunn til å gjøre oppmerksom på at de motforestillinger som gjorde seg gjeldende blant høyesterettsdommerne mot å nedlegge forbud, der to dommere i mindretall stemte mot forbud, i særlig grad knyttet seg til at de aktuelle naboene ikke hadde reist innvendinger eller tatt forbehold da banen var under planlegging, samt at omkostningene og dugnadsinnsatsen ved opparbeidelsen av banen ville være bortkastet ved et forbud.

I vårt tilfelle ligger saken som kjent grunnleggende annerledes an. Vi har fremlagt dokumentasjon og faktabaserte argumenter under planbehandlingen som klubbene og kommunens administrasjon og folkevalgte hittil har valgt å ignorere fullstendig. Med sikte på et rettslig etterspill har vår dokumentasjon og argumentasjon rettslig betydning slik det er illustrert i dommen, idet slike hensyn som er relevante ved etterfølgende forbud etter § 10, også vil inngå i vurderingen ved granneskjønn hvor det er fremsatt krav om forhåndsforbud etter § 7.

6.5.2 Lagmannsrettsdom om bedømmelse av skytestøy; sakkyndig vurdering av skytestøyens betydning og virkning

Eidsivating lagmannsretts dom publisert i RG 1976 side 84 er presentert slik i sammendraget:

«Den støy som virksomheten fra en pistolskytebane voldte naboene, var «urimeleg eller uturvande til skade eller ulempe» og derved i strid med naboloven § 2. At skytebanen var etablert lenge før naboområdet ble utbygget til boliger og at virksomheten slik forholdene var før utbyggingen, ikke var i strid med naboloven, var ikke uten betydning for helhetsvurderingen etter § 2, men denne vurdering måtte skje ut fra dagens situasjon. Det måtte legges vesentlig vekt på at strøket fullstendig hadde skiftet karakter i de siste år. Passivitet fra de tidligere naboer eller hevd kunne da ikke begrunne noen særrett til å fortsette virksomheten. Naboloven § 10 annet ledd annet punktum, fikk ikke anvendelse. All skytevirksomhet på det eksisterende baneanlegg pålagt stanset innen visse tidsfrister.»

Av interesse for vurderingen av støyplagen fra den planlagte skytebanen, trekker vi fram følgende prinsipputtalelse fra en av de sakkyndige i saken for lagmannsretten:

«Selv om det ved de fleste støyproblemene opereres med anbefalte grenseverdier, er støyspesialistene vanligvis engstelig for å anvende toleransegrenser helt bokstavelig.

Det sier seg selv at i forhold der både fysiologiske forandringer og psykologiske virkninger er funksjoner av et stimulus, kan ikke en grenseverdi mellom akseptabelt og uakseptabelt nivå angis som en strek. Det er i virkeligheten et område. Dessuten kommer som nevnt også tidsmomentet ved ikke-stasjonære støysituasjoner inn som en viktig faktor.»

I lys av de ekstreme åpningstidene som klubbene har krevet, ikke minst etter at Planutvalget etter klubbens insistering har godkjent, i strid med rådmannens innstilling, treningsskyting i helgene gjennom hele året, finner vi dessuten grunn til å gjengi dette fra dommen:

«Som nevnt i byrettens dom traff Oslo Helseråd den 7. mai 1974 et vedtak som gikk ut på at inntil effektiv støyskjerming kan anordnes vis-a-vis boligbebyggelsen, må skyting på pistolbanen ikke finne sted på søn- og høytidsdager og ikke før kl. 8 eller etter kl. 16 på andre dager.»

Den sakkyndige uttalte seg om dette spørsmålet:

«IV. Har den innskrenkede bruk av baneanleggene medført at toleransegrensen for et boligområde ikke lenger er overskredet?»

Den sakkyndige besvarte spørsmålet slik:

«Den innskrenkede bruk av baneanleggene bedrer forholdene for det aktuelle boligområdet.

Men når det kan konstateres at også «når det gjelder stevner vil disse bli holdt som tidligere, dog slik at starttiden på helligdagsstevner vil bli utsatt til kl. 13.00...» ... finner jeg at dette forhold alene er tilstrekkelig til at toleransegrensen for det aktuelle boligområdet er overskredet.

Det er meget vanskelig å si hvor mange lørdager-søndager pr. år med uakseptabelt støymiljø som skal til for at toleransegrensen for et boligområde blir overskredet. Jeg kjenner ikke til noe anbefalt tall her, men jeg vil anta at det er temmelig lite. Dette bygger jeg på den vanlige beregningsformel for støysjenanse, der toppverdi og antall støybegivenheter summeres, men med bruk av logaritmene til størrelsene, sammen med bestemte konstanter. I vårt land med begrenset sommersesong og mulighet til å benytte balkonger, terrasser etc. for rekreasjonsformål bør kravet til utemiljøet i denne årstid på søn- og helligdager være heller større enn i andre land med lenger sommersesong.»

De faglige vurderingene i denne dommen har overføringsverdi til vår sak. Klubben og kommunen må være forberedt på at det også på grunnlag av skytestøyen i kombinasjon med de ekstreme åpningstidene for skytebanen vil bli et rettslig etterspill.

7 AVSLUTNING

Vi ber om konkret svar på dette brevet før saken behandles av formannskapet og kommunestyret.

Alle eiendommene som er angitt ved signaturene, er i Bærum kommune, unntatt de som er uttrykkelig angitt med Asker kommune.

Vi vedlegger til kommunens informasjon:

Bilag 2: Vårt brev av i dag til Bærums Skiklub

Med hilsen

Lars Holo

Ina Holo

Vestmarkveien 198, gnr. 58 bnr. 85

Steinar Johnsen

Gupu Gård og Utfartssted, Vestmarkveien 320, gnr. 78, bnr. 352

Bjørg Finsrud

Harald Finsrud

Vestmarkveien 221 C, gnr. 58 bnr. 19 og 35

Astrid Finsrud

Vegeir Finsrud

Vestmarkvn. 221 A, gnr. 58 bnr. 19 og 35

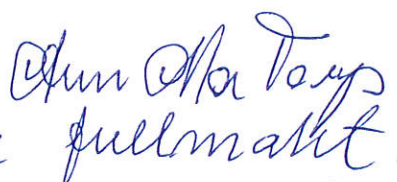
Signid Finsrud Rikanek

Vestmarkveien 221 B, gnr. 58 bnr. 19 og 35

Anna Marit Torp

for Thorbjørn Torp etter fullmakt.

Vestmarkveien 226, gnr. 37 bnr. 6 i Asker

Gry Walter

Vestmarkveien 224, gnr. 37 bnr. 5 i Asker

Elisabeth Grønnevdal-Olsen
for Kjell Grønnevold-Olsen, etter fullmakt

Vestmarkveien 206, gnr. 58 bnr. 9

Randi Eriksen

Hans Petter Eriksen

Vestmarkveien 196, gnr. 58 bnr. 42

Kari Holo Dagestad

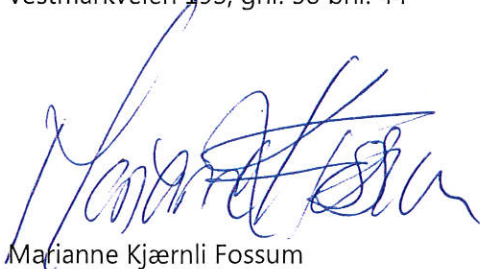
Svein Dagestad

Vestmarkveien 197, gnr. 58 bnr. 81

Jan Erik Holo

Vestmarkveien 193, gnr. 58 bnr. 44

Marianne Kjærnli Fossum

Geir Fossum

Vestmarkveien 190, gnr. 58 bnr. 16

Per Ole (Pelle) Nymoen

Gamle Gupuvei 19, gnr. 58 bnr. 82

Marit Nymoen

Gamle Gupuvei 17, gnr. 58 bnr. 29

Ulf Kristian Nymoen

Kjell-Olav Kristiansen

Gamle Gupuvei 16, gnr. 58 bnr. 7

Peder Wright Cappelen

Gamle Gupuvei 12, gnr. 58, bnr. 1

Geir Salvesen

Gamle Gupuvei 3, gnr. 58 bnr. 40

Anne Lise Torgersen

Bjørn Peter Torgersen

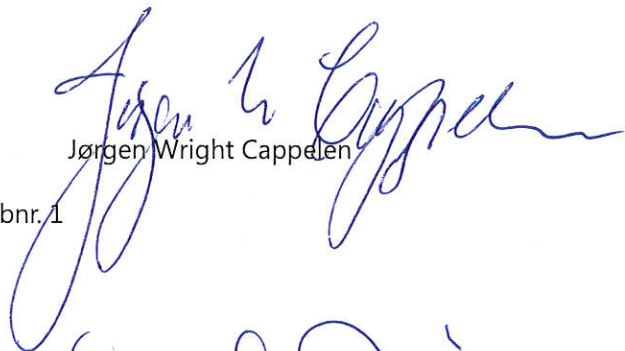
Vestmarkveien 176, gnr. bnr. 11 og 28

Ingvild Vatsøy

Tord Vatsøy

Vestmarkveien 174, gnr. 58 bnr. 47

Marianne Cappelen

Jørgen Wright Cappelen

Bjerke Gård, Sopelimkroken 30, gnr. 59 bnr. 1

Charlotta Ringi

Jon Østen Ringi

Øvre Ringi Gård, gnr. 60 bnr. 1

Anne Østensen

Einar Sundby Iversen

Vestmarkveien 127, gnr. 60 bnr. 38

Anne-Lise Holo

Svein Holo

Holoveien 24, gnr. 58 bnr. 2

Jannicke Hagen Holo

Holo Gård, Holoveien 7, gnr. 58 bnr. 2

Kristian Holo

Liv Tonje Løvseth Holo

Holoveien 6, gnr. 58 bnr. 80

Jørgen Holo

Høyesterettsadvokat Arne Fliflet

Anne Maries vei 16

0373 Oslo

Lars Holo

Oslo, 20. oktober 2014

Vestmarkveien 198

1341 Slependen

Rettslige spørsmål i forbindelse med planer om etablering av skianlegg ved Franskeiv i Bærum.

Jeg viser til e-post 16. og 17. juli 2014 der du ber meg om å utrede problemstillinger som du har beskrevet slik:

- «1. Gi en oversikt over gjeldende rett om erstatningsansvar for eventuell forurensning av drikkevann som har grunnvann som kilde.
2. Vurder og beskriv vilkårene for og omfanget av et eventuelt erstatningsansvar for Bærum kommune i egenskap av grunneier og i egenskap av godkjennende myndighet for det foreliggende forslaget til reguleringsplan/detaljplan som er fremsatt av idrettslagene Jardar og Bærums Skiklub.
3. Vurder og beskriv vilkårene for og omfanget av et eventuelt erstatningsansvar for Bærums Skiklub og eventuelle andre idrettslag som kommer til å bruke skytebanen.
4. Vurder om eierne av drikkevannsbrønner har grunnlag for å kreve at kommunen og Bærums Skiklub gjennomfører og bekoster vannprøver før anlegget eventuelt tas i bruk og fortløpende deretter.
5. Under forutsetning av at det ikke er usannsynlig at den forventede bruken av skytebanen medfører blyforurensning av drikkevannsbrønner i området, ønsker vi en vurdering av om forbudet i grannelovens § 2 kommer til anvendelse.
6. Hvis svaret på spm. 5 er bekreftende, ber vi om en vurdering av om grannelovens § 7 om granneskjønn kommer til anvendelse. I denne sammenheng ber vi særskilt om en vurdering av om forurensningslovens § 10 innebærer at bestemmelsene i grannelovens §§ 6 – 8 om varsel og granneskjønn ikke kommer til anvendelse.
7. Hvis grannelovens § 7 om granneskjønn kommer til anvendelse, ber vi om en nærmere beskrivelse av vilkårene for forbud etter § 7 andre ledd i relasjon til den beskrivelsen og dokumentasjonen av potensiell blyforurensning som fremgår av planforslaget med

konsekvensutredning datert 21. februar 2014 og de høringsuttalelsene som er sendt til Bærum kommune. I denne sammenheng ber vi om en vurdering av på hvilket stadium granneskjønn eventuelt tidligst kan behandles, jfr. grannelovens § 18 som bestemmer at granneskjønn er rettslig skjønn.

8. Vurder erstatningsgrunnlaget overfor Bærum kommune som godkjennende myndighet og grunneier, for Bærums Skiklub og for vedkommende skytter, for eventuelle skuddskader på mennesker, husdyr og materiell som befinner seg i en risikosektor i skuddretningen i terreng som ligger høyere enn standplassen, inkludert på Vestmarkveien og stiene og i skiløypene. Vurderingen kan bygge på en forutsetning om at risikoen for skade er høyere enn den ville vært i samme område uten skyteaktiviteten, at skadens art er så alvorlig som personskade opp til dødsfall, og at disse kjennetegnene ved den samlede skaderisikoen er allment kjent på forhånd.»

Dine spørsmål skal jeg konkret gi svar på nedenfor. Jeg har funnet det formålstjenlig, før jeg gir deg konkrete svar på de spørsmål du stiller, å redegjøre generelt for noen grunnleggende rettsspørsmål jeg mener denne saken reiser, spesielt når det gjelder faren forbundet med blyforurensing av drikkevann og farer for skader forbundet med skyttermiddelets virkningen.

1. Innledning

Bærums Skiklub og Idrettslaget Jardar «har satt i gang et planarbeid for å etablere et lokalt skianlegg ved Franskeiv i Bærum kommune.» Det foreligger en Rapport utarbeidet av Multiconsult etter oppdrag av Bærums Skiklub og Idrettslaget Jardar. Rapporten ble avgitt 21. februar 2014 og har vært lagt ut til offentlig ettersyn. Rapporten med tilhørende uttalelser skal nå undergis en nærmere kommunal behandling.

Som påpekt i Forordet til rapporten er tiltaket utredningspliktig i henhold til forskrift om konsekvensutredninger. Konsekvensutredningen må imidlertid også sees i lys av plan- og bygningsloven kapittel 14 og at det kreves konsesjon for å etablere dam for snøproduksjon i planområdet. I konsesjonssaken vil NVE være ansvarlig myndighet, herunder for konsekvensutredningen. Konsekvensutredningen må derfor sees i lys av at den også skal tjene som beslutningsunderlag i konsesjonssaken. Konsekvensutredningen er viktig for å få kartlagt på forhånd hvilke mulige konsekvenser det planlagte tiltaket kan få. Kommunen har samtidig en plikt etter forvaltningsloven til å utrede en sak før beslutning treffes, jfr. fvl. § 17. I denne forbindelse er det også viktig å nevne at Grunnloven § 112 og miljøinformasjonsloven har viktige regler om blant annet det offentlige ansvar for å gi opplysninger om miljøforhold som har betydning for befolkningen.

I Multiconsults rapport av 21. februar 2014 (s. 55-56) omtales i kapittel 5, som en virkning for omgivelsene, «forurensning fra ammunisjon.»¹ Det er her tale om farer for forurensing som har stor betydning for folks helse. Rapporten sier om dette: «Bly er et tungmetall, og er svært giftig for mennesker og dyr. Bly spres i fragmenter når den treffer nedfallsblikker. Flere undersøkelser har vist at tungmetaller fra prosjektiler til en viss grad kan spres i jord, overflatevann og grunnvann.» Rapporten konkluderer imidlertid dette avsnittet med: «Ved en oppbygging av anlegget som beskrevet bedømmes konsekvensen å være **ubetydelig (0)**.» (Rapportens utheving.)² I lys av det som fremgår av pkt. 2 i deres høringsuttalelse av 14. mai 2014 virker det altfor enkelt å konkludere slik

¹ Rapporten s. 55.

² Op.cit. s. 56.

Rapporten gjør. Uansett må grunnforholdene fra planområdet og til de eiendommene som har brønner med grunnvann som drikkevannskilde på Vestmarksetra og nedover langs Vestmarkveien og til den øvre delen av Stokkerveien undersøkes konkret. Det er hittil ikke utført noen slik undersøkelse, noe som er en vesentlig mangel ved konsekvensutredningen. Da det er tale om en farlig miljøgift, må det dessuten stilles strenge krav til tiltak som skal gi full sikkerhet mot enhver blyforurensing av grunnvannet og drikkevannet for naboeiendommene. Jeg finner det klart at kommunen som grunneier har plikt til å fremskaffe tilfredsstillende opplysninger og dokumentasjon om miljøforholdene omkring grunnvannet og om bruken av det planlagte anlegget vil kunne skade grunnvannforholdene og vannforsyningen til beboerne som har brønner i området. Som påpekt av dere, er det også en klar mangel at Asker kommune ikke har vært informert og involvert om konsekvensene for vassdraget Stokkerelva – Åstad Naturreservat - Neselva. Jeg viser i den forbindelse bl.a. til Forskrift om fredning for Åstad naturreservat i Asker kommune, Akershus; FOR-1982-09-17-1409.

Forurensing som kan innvirke på helsen har en viktig helserettslig dimensjon som jeg ikke kan se har vært berørt i Multiconsults rapport av 21. februar 2014. Det reiser spørsmål som hører under miljørettet helsevern, se lov 24. juni 2011 nr. 29 om folkehelsearbeid (folkehelseloven). Loven inneholder regler om miljørettet helsevern i kapittel 3, se definisjonen i § 8 første ledd.³ Kommunen vil ha plikt til å gi pålegg om retting eller stansing etter §§ 14 eller 16.⁴ Jeg nevner dette innledningsvis fordi det understreker kommunens selvstendige ansvar for å påse og unngå at befolkningen utsettes for helseskadelig forurensing. Alene en fare for at tiltak kan medføre blyforurensing av drikkevann vil gjøre det påkrevet med inngående, omfattende og faglig uavhengige undersøkelser i forkant. Jeg har ikke vurdert de faglige forhold som omtales i rapporten, men det som er sagt om dette generelt i rapporten understreker at kommunen her har en streng opplysnings- og utredningsplikt om disse forhold. Disse pliktene kan forankres i Grunnloven § 112, plan- og bygningsloven, miljøinformasjonsloven, folkehelseloven, offentleglova og forvaltningsloven. Folkehelseloven § 11 har en bestemmelse om helsekonsekvensutredning. Bestemmelsen sto tidligere i kommunehelsetjenesteloven § 4a-5. Helsehensyn skal imidlertid også ivaretas gjennom ordinære planprosesser.⁵ «Planmyndigheten bør derfor i planprosessen innhente og avklare helsemyndighetenes krav slik at disse kan innarbeides i behandlingen etter plan- og bygningslovens bestemmelser se Ot. Prp. Nr. 32 (2007-08) s. 188.»⁶ Under høringen så langt har det kommet frem at det planlagte tiltaket på mange og ulike måter vil kunne få uheldig innvirkning på helsen. Jeg går ikke nærmere inn på dette her, men det er tale om vesentlige forhold som i den videre planprosess må

³ «Miljørettet helsevern omfatter de faktorer i miljøet som til enhver tid direkte eller indirekte kan ha innvirkning på helsen. Disse omfatter blant annet biologiske, kjemiske, fysiske og sosiale miljøfaktorer.»

⁴ Paragraf 14 om retting: «Kommunen kan pålegge forhold ved en eiendom eller virksomhet i kommunen rettet hvis forholdet direkte eller indirekte kan ha negativ innvirkning på helsen eller er i strid med bestemmelser gitt i medhold av dette kapittel. Retting kan bare kreves dersom ulempene ved å foreta rettingen står i rimelig forhold til de helsemessige hensyn som tilsier at forholdet rettes.» Paragraf 16 om stansing: «Oppstår det forhold ved en virksomhet eller eiendom som medfører en overhengende fare for helseskade, skal kommunen stanse hele eller deler av virksomheten eller aktiviteten inntil forholdene er rettet eller faren er over. Stansing kan om nødvendig gjennomføres med bistand fra politiet.»

⁵ O.J.Pedersen m.fl., Plan- og bygningsrett, Del 1 Planlegging og ekspropriasjon, 2. utgave, Oslo 2010 s. 176.

⁶ L.c. Se også Prop.90L(2010-2011) I kommentarene til § 11, s. 215. «Konsekvensutredninger, også i forhold til helse, skal skje etter plan- og bygningsloven der den kommer til anvendelse. Dette innebærer at det er viktig at helsefaglig kompetanse og vurderinger bringes inn i prosessen knyttet til å fastsette krav til konsekvensutredninger og ved vurderinger av disse. Bestemmelsen i folkehelseloven § 11 vil primært komme til anvendelse for tilfeller der konsekvensutredningsbestemmelsene etter plan- og bygningsloven ikke gjelder.»

tas alvorlig. Som påpekt i forarbeidene til folkehelseloven kan det være aktuelt å «pålegge helsekonsekvensvurdering før oppstart eller en vesentlig endring av en virksomhet der det er rimelig grunn til å tro at denne kan medføre negative helsekonsekvenser av et visst omfang. Denne vurderingen kan da legges til grunn blant annet ved eventuell godkjenning, og kan sikre at virksomheten planlegges slik at de ikke risikerer et rettings- eller stansingsvedtak etter oppstart.»⁷ Dette er forhold som også har en kostnadmessig side. Kommunen må her ha plikt til å bære kostnadene ved de ytterligere utredninger som vil være påkrevet for å få klarlagt tiltakets helsemessige virkninger. Etter det som er opplyst, har kommunen dekket kostnadene i forbindelse med konsekvensutredningen så langt. Det taler for at kommunen også må dekke utgiftene til en nærmere nødvendig kartlegging av de helsemessige konsekvenser av tiltaket.

De sikkerhetsmessige konsekvenser av skiskytingsanlegget har fått en beskjeden plass i Rapporten. Jeg kan ikke se at disse spørsmål har vært undersøkt nærmere, særlig med sikte på å klarlegge nødvendige tiltak for å hindre at skuddskader skjer, særlig skuddskader som kan ramme personer. Også dette er viktige forhold som det må kreves tilfredsstillende undersøkelser av i en konsekvensutredning.

2. Nærmere om de rettsspørsmål som behandles.

Jeg har også forstått det slik at det ønskes en rettslig vurdering av kommunens ansvar både som grunneier og myndighetsutøver, blant annet som plan- og bygningsmyndighet. Kommunen har også andre oppgaver som myndighet, blant annet som helserettslig myndighet.

I sin myndighetsutøvelse er kommunen underlagt viktige bestemmelser i en rekke lover. Jeg nevner i denne forbindelse også at Grunnloven § 112 (tidligere § 110 b) inneholder bestemmelser som er av betydning i denne saken.⁸

Grunnloven § 112 lyder:

«Enhver har rett til et miljø som sikrer helsen, og til en natur der produksjonsevne og mangfold bevares. Naturens ressurser skal disponeres ut fra en langsiktig og allsidig betraktning som ivaretar denne rett også for etterleken.»

Borgerne har rett til kunnskap om naturmiljøets tilstand og om virkningene av planlagte og iverksatte inngrep i naturen, slik at de kan ivareta den rett de har etter foregående ledd.

Statens myndigheter skal iverksette tiltak som gjennomfører disse grunnsetninger.»

Bestemmelsen skiller seg fra de rene rettighetsbestemmelsene i Grunnloven (§§ 96, 97, 99, 100 og 105), men forutsetter, ifølge forarbeidene, likevel å skulle ha «begrensede rettsvirkninger som selvstendig rettsgrunnlag.»⁹ Paragraf 112 skiller seg også fra de mer «programmatisk»

⁷ Op.cit. s. 215.

⁸ Se Ole Kristian Fauchald, Forfatning og miljøvern – en analyse av Grunnloven § 110 b, Tidsskrift for Rettsvitenskap 2007, s. 1-83.

⁹ Op.cit. s. 4.

bestemmelsene i §§ 108 (samenes rett til kultur) og § 110 (retten til arbeid). Grunnloven § 112 får også betydning for forholdet mellom private parter.¹⁰

I debatten om endringene i Grunnloven våren 2014 ble den rettslige betydningen av § 112 igjen understreket. Menneskerettighetsutvalget peker på at «bestemmelsen må anses som en rettighetsbestemmelse.» At bestemmelsen i sitt siste ledd henviser til lovgiver å gjennomføre grunnsetningene i bestemmelsen betyr bare at bestemmelsen «må operasjonaliseres i form av lovgivning» og ikke at lovgiver skal stå fritt til det som følger av § 112. Paragraf 112 vil derfor ha betydning for tolkingen av de lovbestemmelser som blir gitt om natur- og miljøvern. Høyesteretts praksis viser det.¹¹

Paragraf 112 skal blant annet, og særlig, ivareta at enkeltindividet eller grupper av individer vernes mot å bli utsatt for en «sterkt forringet miljøtilstand, enten i form av helseskadelige forhold, eller i form av forringelse av naturressurser slik at livsgrunnlaget ødelegges eller svekkes i betydelig grad.»¹²

I denne saken er det kommet frem at bruken av skytebanen vil kunne føre til forurensing av grunnvannet, og beboerne i området vil dermed få en sterkt forringet miljøtilstand ved at de utsettes for helseskadelige forhold. Det kan også sies at beboernes livsgrunnlag kan bli truet på grunn av virksomheten på idrettsarenaen og skytebanen. Jeg skal nedenfor komme nærmere inn på disse spørsmål under behandlingen av betydningen av lov 13. mars 1981 nr. 6 om vern mot forurensninger og mot avfall (forurensningsloven). Bestemmelsene i § 112 første og annet ledd må for øvrig sees i et forvaltningsperspektiv, ikke bare i et lovgiver- og domstolsperspektiv.¹³

Grunnloven § 112 kan ha betydning som «selvstendig rettsgrunnlag» på flere måter.¹⁴ For borgerne har det betydning at bestemmelsen kan påberopes som selvstendig rettsgrunnlag for krav mot forvaltningen.¹⁵ Bestemmelsen kan også få betydning for hvordan forvaltningen er forpliktet til å bruke det hjemmelsgrunnlaget som foreligger. Endelig vil § 112 ha betydning for det offentliges utøvelse av sin eierrådighet, sin private autonomi.¹⁶ Konkret betyr dette at kommunen ikke kan utøve sin myndighet på en slik måte at den krenker de rettigheter og interesser som beskyttes gjennom § 112.

Drikkevannet er en ressurs som har et sterkt vern i lovgivningen, se lov 24. november 2000 nr. 82 om vassdrag og grunnvann (vannressursloven). Forvaltningen er forpliktet til å følge opp dette gjennom sin myndighetsutøvelse. Paragraf 112 kan også sies å inneholde en «viss minimumsforpliktelse som lovgiver ikke kan fri seg fra gjennom ordinær lovgivning.»¹⁷ I de tilfeller der det foreligger en hjemmel for forvaltningen, kan den også, på grunn av § 112, inneholde et selvstendig rettsgrunnlag for å gripe inn mot tiltak som kan krenke, skade eller utsette for fare, borgernes rett til et sunt miljø. Det må i den enkelte sak, ut fra en tolking av den aktuelle kompetansehjemmelen som forvaltningen, her

¹⁰ L.c.

¹¹ Se Dokument 16 (2011-2012) Rapport fra Menneskerettighetsutvalget om menneskerettigheter i Grunnloven, avgitt 19. desember 2011, s. 243-244.

¹² Fauchald, op.cit. s. 6

¹³ Op.cit. s. 10.

¹⁴ Op.cit. s. 9.

¹⁵ Op.cit. s. 24.

¹⁶ L.c.

¹⁷ Op.cit. s. 26.

kommunen, har, vurderes om § 112 innebærer at forvaltningen har en selvstendig handleplikt eller om den står fritt til å bruke sin myndighet (fritt skjønn).

Som grunneier har kommunen plikter på lik linje med statens egne borgere. Det er klart at «hvordan det offentlige utøver sin private autonomi og instruksjons- og organisasjonsmyndighet, vil kunne ha stor betydning for utviklingen av miljøkvaliteten i et område.»¹⁸ Siktemålet med § 112 er å «oppnå visse minimumsstandarder, i likhet med de bestemmelser i Grunnloven som gir vern om individuelle rettigheter.» Bestemmelsen kan derfor «utgjøre et selvstendig rettsgrunnlag i samme utstrekning for disse tilfellene som for de tilfellene der det kreves lovhjemmel.»¹⁹

Jeg finner det naturlig også å si noen ord om § 112 ut fra et domstolsperspektiv. Dette perspektivet kan være aktuelt ved en eventuell domstolsprøving av de vedtak kommunen treffer. Her er spørsmålet hvordan forvaltningen konkret anvender den myndighet den er gitt ved lov. Da § 112 er en rettighetsbestemmelse, vil den også ha betydning for borgernes muligheter til å føre saker om sikring, trygging og vern om sine rettigheter til et miljø. Dette er spørsmål som angår adgangen til domstolsprøving og for å reise søksmål om sine rettigheter. Det er også spørsmål om domstolenes «villighet til å overprøve forvaltningens vedtak.»²⁰

Disse spørsmål har også en side til Den europeiske menneskerettighetskonvensjon art. 6 om en rettferdig rettergang.²¹ Bestemmelsen skal sikre en adgang til domstolsprøving i saker som knytter seg til rettigheter eller forpliktelser etter nasjonal rett. Bestemmelsen gir altså rett til domstolsprøving i tvister på grunnlag av nasjonal rett. Dette betyr at da borgerne har konkrete rettigheter etter § 112 betyr det at de også må være sikret en adgang til domstolsprøving av om rettighetene er krenket. Disse spørsmål kommer jeg tilbake til nedenfor i forbindelse med adgangen til å anlegge sak for domstolene og til å kreve naboskjønn.

3. Aktuell lovgivning av betydning.

Lov 13. mars 1981 nr. 6 om vern mot forurensninger og om avfall (forurensningsloven) inneholder flere bestemmelser av betydning. Etter § 6 nr 1) regnes som forurensning «tilførsel av fast stoff, væske eller gass til luft, vann eller i grunnen.» Det er ingen tvil om at tilførsel av bly til grunnen og til grunnvannet vil være «forurensning». Dette er etter § 7 ikke tillatt og den ansvarlige må sørge for tiltak for å hindre at slikt inntreffer. Nærmere om hva som skal regnes som forurensning har vært oppe i rettspraksis. De unntakene som er nevnt i § 8 vil ikke kunne omfattes av den skiskyttervirksomheten som er planlagt i dette anlegget. Høyesterett har i en sak fra 2013 behandlet spørsmålet om vanlige utslipp i forbindelse med midlertidig anleggsvirksomhet kan anses som lovlig etter § 8. Det er vanskelig å tenke seg at skiskyttervirksomheten skal kunne anses om midlertidig virksomhet som styrer klar av forurensningsloven §§ 7 og 8.²²

Etter forurensningsloven § 11 kan det gis «særsilt tillatelse til forurensende tiltak.» Jeg har vanskelig for å se at det kan være aktuelt å gi slik tillatelse, dersom det er tale om en forurensning som kommer fra bly og som kan føre til at grunnvannet blir forurenset og dermed rammer drikkevannet

¹⁸ Op.cit. s. 32.

¹⁹ L.c.

²⁰ Op.cit. s. 69.

²¹ Se Jørgen Aall, Rettsstat og menneskerettigheter, 3. utgave, Bergen 2011 kapittel 17.

²² Se Rt 2013 side 684.

til nabolaget. Tvert om vil konsesjonsmyndigheten, på bakgrunn av Grunnloven § 112, være forpliktet til å la være å gi tillatelse.

Det kan reises spørsmål om den kommunale konsesjonsmyndighet i disse sakene vil være avskåret fra å behandle saken på grunn av kommunens dominerende posisjon som grunneier i området. Vi snakker i disse tilfellene om organinhabilitet. Det er etter forvaltningsloven bare tjenestemenn som kan være inhabile. I praksis foreligger det ikke inhabilitet for organer eller myndigheter. Likevel kan situasjonen ligge slik an at kommunens organer, på grunn av kommunens dominerende eierposisjon, kan få en svekket stilling som myndighetsutøver i noen relasjoner. For at det skal inntre inhabilitet, må det i tilfelle foreligge «særegne forhold», jfr. forvaltningsloven § 6 annet ledd. Medlemmene av kommunestyret og tjenestemennene vil imidlertid på grunn av tilknytning til klubbene og andre interesser knyttet til de anlegg det er tale om å oppføre, kunne være inhabile.²³

Lov 24. november 2000 nr. 82 om vassdrag og grunnvann (vannressursloven) får anvendelse på den virksomheten som drives på skianlegget når det legges til grunn at helseskadelige stoffer fra skiskyttervirksomheten kan bli tilført grunnvannet. Etter loven § 6 får granneloven anvendelse for «tiltak som berører naboer i vassdrag.» Det er unntak fra reglene om granneskjønn hvis tiltaket må ha konsesjon etter vassdragsreguleringsloven. Det er ikke aktuelt her og da må det være rett for naboene å kreve naboskjønn om disse forhold. Med hjemmel i denne loven er det gitt en forskrift 15. desember 2006 nr. 1446, vannforskriften. Denne forskriften er gitt for å slutte Norge til EUs vandndirektiv. Som påpekt i Rapporten fra Multiconsult (s. 14) må det sendes en egen konsesjonssøknad for planene til NVE.

Forskriften § 4 fastsetter miljømål for overflatevann og § 6 angir miljømål for grunnvann. Paragraf 12 angir vilkårene som må foreligge dersom det skal gjennomføres «ny aktivitet eller nye tiltak». For at det skal tillates, skal som utgangspunkt miljømålene i § 4 - § 6 nås og tilstanden ikke forringes. Nye inngrep og ny aktivitet kan likevel tillates, selv om målene ikke nås og tilstanden ikke forringes, når den nye aktiviteten eller det nye inngrepet

«skyldes

- a) nye endringer i de fysiske egenskapene til en overflatevannforekomst eller endret nivå i en grunnvannsforekomst, eller
- b) ny bærekraftig aktivitet som medfører forringelse i miljøtilstanden i en vannforekomst fra svært god tilstand til god tilstand.

Følgende vilkår må imidlertid være oppfylt:

- a) alle praktisk gjennomførbare tiltak settes inn for å begrense negativ utvikling i vannforekomstens tilstand,
- b) samfunnsnyttene av de nye inngrepene eller aktivitetene skal være større enn tapet av miljøkvalitet, og

²³ Dette er spørsmål som det kunne være aktuelt å reise i denne saken på grunn av kommunens dominerende stilling som grunneier. Jeg går imidlertid ikke nærmere inn på dette, men nøyer meg med å peke på problemstillingen.

c) hensikten med de nye inngrepene eller aktivitetene kan på grunn av manglende teknisk gjennomførbarhet eller uforholdsmessig store kostnader, ikke med rimelighet oppnås med andre midler som miljømessig er vesentlig bedre.»

Forskriften § 17 gjelder vann som brukes til uttak av drikkevann. Etter denne bestemmelsen skal «alle vannforekomster» innenfor en vannregion, se definisjonen i § 3, «som brukes til uttak av drikkevann og hvor uttaket er mer enn 10 m³ vann per dag i gjennomsnitt eller forsyner flere enn 50 personer, registreres i samsvar med vedlegg IV. Dette gjelder også vannforekomster som er tiltenkt slik bruk i fremtiden. Vannforekomster identifisert som drikkevannskilder etter denne bestemmelsen skal beskyttes mot forringelse av kvaliteten, slik at omfanget av rensing ved produksjon av drikkevann reduseres.»²⁴

Lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) inneholder i § 9 føre-var-prinsippet:

«Når det treffes en beslutning uten at det foreligger tilstrekkelig kunnskap om hvilke virkninger den kan ha for naturmiljøet, skal det tas sikte på å unngå mulig vesentlig skade på naturmangfoldet. Foreligger en risiko for alvorlig eller irreversibel skade på naturmangfoldet, skal ikke mangel på kunnskap brukes som begrunnelse for å utsette eller unnlate å treffe forvaltningstiltak.»

Hvis det foreligger en viss risiko for en miljøskade som ikke kan rettes opp, skal ikke tiltaket settes i verk. En fare for blyforurensing av drikkevann er så alvorlig at det ikke kan være rom for å gi noen tillatelse. En «alvorlig eller irreversibel skade» vil det være hvis skaderisikoen gjelder natur som fra før er truet eller sårbar, om skaden vil være varig eller midlertidig, og om skaden vil gjøre det vesentlig vanskeligere å nå målene i §§ 4 eller 5.²⁵ Bly i grunnvannet vil være slik skade.

Prinsippet stiller også krav til forvaltningens saksbehandling.²⁶ Føre-var-prinsippet får også betydning for plikten til konsekvensutredninger etter plan- og bygningsloven. Miljøvirkninger må utredes, og eventuell usikkerhet om mulige virkninger må identifiseres og beskrives.²⁷ Prinsippet får også betydning ved rettsanvendelsen og da i forbindelse med både bevisvurderingen og subsumsjonen.²⁸

Lov 5. juni 2009 nr. 35 om naturområder i Oslo og nærliggende kommuner (markaloven) setter grenser for tiltak innenfor det området som loven gjelder. Dette området omfatter følgende områder: Kjekstadmarka, Vardåsmarka, Vestmarka, Krokskogen, Bærumsmarka, Nordmarka, Lillomarka, Romerikåsene, Gjelleråsmarka, Østmarka og Sørmarka. Det kan hevdes at det planlagte idrettsanlegget på Franskleiv nettopp er i samsvar med lovens formål, «å fremme og tilrettelegge for friluftsliv, naturopplevelse og idrett.» Imidlertid setter § 5 forbud mot «bygge- og anleggstiltak» og med det menes «tiltak som nevnt i plan- og bygningsloven § 1-6, for eksempel oppføring, riving,

²⁴ Jeg går ikke nærmere inn på om denne bestemmelsen får anvendelse. Dette må imidlertid kunne bringes på det rene. Vannforskriften er så vidt nevnt i Rapporten s. 14, men der er bare § 12 nevnt. Heller ikke i Rapporten s. 55-56 er dette nevnt. Dette må sies å være en mangel ved Rapporten. Konklusjonen om at konsekvensen er «ubetydelig (0)» er for lettvin. Både på grunn av drikkevannets betydning for folks helse generelt og for de berørte naboeiendommer spesielt må det kreves langt grundigere undersøkelser av dette forurensningsproblem. Grunnloven § 112 og miljøinformasjonsloven gir her viktige føringer på de undersøkelser som må kreves.

²⁵ Cathrine Aulie i Norsk Lovkommentar, note (45).

²⁶ L.c.

²⁷ L.c.

²⁸ L.c.

endring, herunder fasadeendringer, endret bruk og andre tiltak knyttet til bygninger, konstruksjoner og anlegg, samt terrenginngrep og opprettelse og endring av eiendom.» Det er utvilsomt at anlegget på Franskleiv trenger samtykke, selv om visse tiltak som idrettsanlegg, stier og løyper er tiltak som kan tillates innenfor marka.

Lov 28. juni 1957 nr. 16 om friluftslivet (friluftsløven), lov 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner og lov 27. mai 2005 nr. 31 om skogbruk (skogbrukslova) griper også styrende inn på anlegget som planlegges i Franskleiv. Jeg går ikke nærmere inn på disse lovene her.

Lov 19. mai 2006 nr. 16 om rett til miljøinformasjon og deltakelse i offentlige beslutningsprosesser av betydning for miljøet (miljøinformasjonsloven) nevnes ikke i Rapporten. Den har vesentlig betydning for innholdet som må kreves av en konsekvensutredning.

Oppsummeringsvis kan det sies at det i lovgivningen og i forskrifter er gitt regler som følger opp prinsippene i Grunnloven § 112. Det er imidlertid viktig at § 112, som påpekt foran, også gir selvstendige rettsgrunnlag til beskyttelse av borgernes miljørettigheter. Dette har særlig betydning for tolkingen og anvendelsen av de privatrettslige reglene gitt for eksempel i granneloven. Som grunneier har Bærum kommune en selvstendig plikt til å respektere naboeiendommenes og naboenes grunnleggende rettigheter og interesser.

4. Andre rettslige rammer for tiltaket

Rapporten fra Multiconsult behandler dette på side 11 – 14. I punkt 2.1.1. omtales forholdet til Rikspolitiske retningslinjer (RPR), regionale planer/planbestemmelser, kommunale planer/retningslinjer og andre relevante planer. Disse nevnte planer og retningslinjer er av ulik rettslig betydning, men generelt kan det sies at de er viktige for mulighetene for å få gjennomført tiltaket. Generelt kan det vel også sies at det her er tale om en positiv og generell betydning, en føring, for planleggingen spesielle rettigheter og interesser til bestemte grupper måtte ha. Også avsnittet om kommunale planer/retningslinjer og andre relevante planer er generelt og berører i liten grad de interesser og hensyn som er aktuelle for dere i den foreliggende sak. Derneist viser rapporten til en rekke lover som «er mest aktuelle for utbyggingen i Franskleiv.»²⁹

5. Eiendomsforholdene. Hvem er naboer?

Eiendomsforholdene er beskrevet i kapittel 3. Bærum kommune er «dominerende grunneier» i planområdet med gårds- og bruksnummer 78/5 som omfatter hele lysløypeområdet og de vestre områdene av Franskleiv. Jeg forstår rapporten slik at kommunens rolle for området vil være den passive grunneieren som leier ut området til private aktører, først og fremst Bærums Skiklubb og Idrettslaget Jardar. Dersom tiltaket blir realisert, er det uklart hvem som vil kunne tenkes å opptre som brukere og mulige skadevoldere for de rettigheter og interesser som berøres. Dette kunne med fordel ha vært nærmere utdypet, særlig fordi det har stor betydning for de private interesser i nærområdet som blir berørt. Jeg legger til grunn at det er de klubbene som har tatt initiativet til utredningen, Bærums Skiklub og Idrettslaget Jardar, som er de aktuelle brukerne. Jeg forutsetter at kommunen i tilfelle vil stå som eier av de anlegg som i tilfelle vil bli bygd.

²⁹ Rapporten s. 14.

Konsekvensutredningen inneholder bare i beskjeden grad en oversikt over naboeiendommene som berøres av anlegget som planlegges bygd. Da eiendommene i et vidt nærområde vil bli berørt på flere måter, hadde det vært nærliggende å vente at rapporten inneholdt en nærmere beskrivelse av eiendommene i nærheten. En skiarena med skytebane som er planlagt brukt i stort omfang til trening gjennom hele året og til større arrangementer, vil berøre eiendommene i nærheten og befolkningen på mange måter. Noen virkninger er nevnt, men det er lite sagt om eiendommene som berøres. Dette svekker Rapportens status som underlag for det videre arbeidet med planene.

6. Erstatningsrettslige spørsmål

Ansaret for forurensing kan bygges på flere rettsgrunnlag. Lover av særlig interesse er forurensingsloven og granneloven. Etter forurensingsloven § 55 første ledd er ansvaret for en forurensingsskade et rent objektivt ansvar.³⁰ Det er forurenseren som er ansvarlig, jfr. § 55. Ansvaret etter granneloven § 9 er også objektivt, se nedenfor.

7. Svar på dine spørsmål:

1. *Gi en oversikt over gjeldende rett om erstatningsansvar for eventuell forurensning av drikkevann som har grunnvann som kilde.*

Gjeldende rett om erstatningsansvar for forurensing av drikkevann kan rettslig forankres i flere regler. En forurensing av drikkevann og grunnvann er en skadevoldende handling som kan medføre erstatningsansvar. Det er tale om å «slippe utnærmere bestemte stoffer eller gjenstander i miljøet.»³¹ Etter forurensingsloven § 6, se foran, er det tale om en kombinasjon av handling og virkninger.³² Forurensingsloven § 55 lyder:

«Eier av fast eiendom, gjenstand, anlegg eller virksomhet som volder forurensningsskade, er ansvarlig etter kapitlet her uten hensyn til egen skyld, dersom eieren også driver, bruker eller innehar eiendommen m.v. I motsatt fall hviler slikt ansvar alene på den som faktisk driver, bruker eller innehar eiendommen m.v., for så vidt skaden ikke skyldes forhold som også eieren hefter for etter ellers gjeldende erstatningsregler.

Den som indirekte ved å levere varer eller tjenester, foretar kontroll eller tilsyn eller på liknende måte har medvirket til forurensningsskade, er bare ansvarlig dersom det er utvist forsett eller uaktsomhet. Ved bedømmelsen av skyld skal det tas hensyn til om de krav skadelidte med rimelighet kan stille til virksomheten eller tjenesten, er satt til side. Bestemmelsen her gjør likevel ingen innskrenkning i det ansvar som følger av ellers gjeldende erstatningsregler.»

Bestemmelsen innebærer et objektivt «utøveransvar», det vil si at den knytter det objektive ansvaret til «den faktiske bruk eller drift av en eiendom, virksomhet m.v..»³³ Dette vil i praksis innebære at de klubbene som måtte bruke idrettsanlegget vil være objektivt ansvarlige for eventuelle skadefølger i

³⁰ Se Peter Lødrup, Lærebok i erstatningsrett, 6. utgave med bistand av Morten Kjelland, Oslo 2014 s. 281.

³¹ Hans Chr. Bugge, Forurensingsansvaret, Det økonomiske ansvar for å forebygge, reparere og erstatte skade ved forurensing, Oslo 1999 s. 209.

³² Op.cit. s. 213.

³³ Op.cit. s. 559-560.

form av forurensing. På tross av ordlyden må det antas at kommunen også vil være ansvarlig etter denne bestemmelsen dersom den tillater dette anlegget realisert.³⁴ Gode grunner taler derfor at kommunens ansvar i tilfelle vil være «dobbelte», både etter granneloven § 2, jfr. § 9 og etter forurensingsloven § 55. Paragraf 55 vil gjøre kommunen ansvarlig både som myndighetsutøver og grunneier. Kommunen og de idrettslag som bruker arenaen på en måte som medfører forurensingsskader, vil kunne være erstatningsansvarlige samtidig. Jeg viser her til forurensingsloven § 59.³⁵

I tillegg til ansvaret etter forurensingsloven er det naturlig å nevne erstatningsregelen i granneloven § 9, 1. ledd som lyder:

«Det økonomiske tapet nokon lid av skade eller ulempe i strid med nokor føresegn i §§ 2-5 er den ansvarlege skyldig til å bøta, anten han sjølv eller nokon han svarar for, har gjort seg skuldig i aktløyse eller ikkje. Det gjeld og skade eller ulempe av tiltak som er fremja i samsvar med avgjerder etter § 7, jf. § 8, eller av tiltak med slik oreigningsrett som nemnt i § 10 første stykket bokstav (b) eller som er lovleg etter forurensingslova av 13. mars 1981 nr. 6. (22).»

Bestemmelsen statuerer et ansvar uten skyld, et objektivt ansvar.³⁶ Det er det økonomiske tapet som kan kreves erstattet.³⁷

I denne saken kan jeg ikke se at det foreligger spesielle rettslige problemer knyttet til kravene om årsakssammenheng og påregnelighet. Spørsmålene om årsakssammenheng og påregnelighet vil være av faktisk karakter og må løses med faglig sakkyndig bistand. Jeg går derfor ikke nærmere inn på dette.

2. *Vurder og beskriv vilkårene for og omfanget av et eventuelt erstatningsansvar for Bærum kommune i egenskap av grunneier og i egenskap av godkjennende myndighet for det foreliggende forslaget til reguleringsplan/detaljplan som er fremsatt av idrettslagene Jardar og Bærums Skiklub.*

Dette spørsmålet er delvis besvart under 1. Kommunens ansvar som grunneier følger for det første av granneloven § 2 jfr. § 9, men som påpekt foran, også av forurensingsloven § 55 jfr. § 59.

3. *Vurder og beskriv vilkårene for og omfanget av et eventuelt erstatningsansvar for Bærums Skiklub og eventuelle andre idrettslag som kommer til å bruke skytebanen.*

Skiklubbene vil være ansvarlige for følgene av den skadevoldende bruken etter forurensingsloven § 55. De vil også være ansvarlige for skuddskader som står i forbindelse med skytevirksomheten, det være seg personskader eller materiell skade.

4. *Vurder om eierne av drikkevannsbrønner har grunnlag for å kreve at kommunen og Bærums Skiklub gjennomfører og bekoster vannprøver før anlegget eventuelt tas i bruk og fortløpende deretter.*

³⁴ Op.cit. s. 560-561.

³⁵ Op.cit. s. 562-565.

³⁶ Se Thor Falkanger og Aage Thor Falkanger, Tingsrett, 7. utgave, Oslo 2013 s. 423.

³⁷ L.c.

Etter folkehelseloven må kommunen sørge for at det gjøres fyllestgjørende undersøkelser i forkant om de mulige forurensingsfarer som bruk av skytterbanen kan medføre. Grunnloven § 112 annet ledd lyder:

«Borgerne har rett til kunnskap om naturmiljøets tilstand og om virkningene av planlagte og iverksatte inngrep i naturen, slik at de kan ivareta den rett de har etter foregående ledd.»

Bestemmelsen understreker myndighetenes ansvar for å utrede spørsmålet om mulig forurensingsfare. Dette ansvaret forsterkes på grunn av de giftige stoffer det i denne saken er tale om og de skadevirkninger disse stoffer (særlig bly) kan få for vannforsyningen og dermed for helsen.

Miljøinformasjonsloven gir rett til informasjon både om «miljøtilstanden og om miljøvirkningene av naturinngrep og andre tiltak.»³⁸ Når det gjelder spørsmål om å skaffe til veie ny kunnskap, må det skje gjennom utredningsplikten og konsekvensutredninger.³⁹

5. *Under forutsetning av at det ikke er usannsynlig at den forventede bruken av skytebanen medfører blyforurensning av drikkevannsbrønner i området, ønsker vi en vurdering av om forbudet i grannelovens § 2 kommer til anvendelse.*

Som påpekt foran, får granneloven § 2 anvendelse i denne saken. Kommunen er en betydelig grunneier i området og er «nabo» til en rekke private eiendommer. «Nabo» vil det være tale om, selv om eiendommene måtte ligge «temmelig langt fra hverandre.»⁴⁰

6. *Hvis svaret på spm. 5 er bekreftende, ber vi om en vurdering av om grannelovens § 7 om granneskjønn kommer til anvendelse. I denne sammenheng ber vi særskilt om en vurdering av om forurensningslovens § 10 innebærer at bestemmelsene i grannelovens §§ 6 – 8 om varsel og granneskjønn ikke kommer til anvendelse.*

Etter min mening kan det etter granneloven § 7 kreves granneskjønn i en sak som denne. En «nabo» må kunne kreve skjønn, men det må i tilfelle gjøres før et tiltak blir iverksatt.⁴¹ Det kan ikke være tvilsomt at det er «rimelig grunn» til å kreve naboskjønn i dette tilfellet.

Spørsmålet om når det kan kreves granneskjønn er ikke avhengig av at det er gitt nabovarsel. Granneloven § 7 første ledd lyder:

«Spørsmål om korleis eit tiltak bør setjast i verk, så det ikkje kjem i strid med denne lova, kan kvar av grannane få avgjort føreåt med granneskjøn. Vil andre enn den som set tiltaket i verk, krevja slikt skjøn, må det gjerast seinast 4 veker etter at han fekk varsel som nemnt i § 6. Kravet om skjøn kan i alle høve avvisast når det ikkje har rimeleg grunn. Når skjøn er kravt, må tiltaket ikkje setjast i verk utan serskilt samtykke av skjønnet før endeleg avgjerd ligg føre i skjønssaka.»

Etter denne bestemmelsen kan naboene kreve skjønn på forhånd. De vil da regnes som saksøkere.⁴² Når det foreligger nabovarsel, må skjønn av naboen kreves innen fire uker, se § 7 første ledd 2. punktum.

³⁸ Inge Lorange Backer, Innføring i naturressurs- og miljørett, 5. utgave, Oslo 2012 s. 77.

³⁹ L.c. og op.cit. s. 144 flg.

⁴⁰ Thor Falkanger og Aage Thor Falkanger, Tingsrett, 7. utgave, Oslo 2013 s. 428.

⁴¹ Op.cit. s. 416.

7. *Hvis grannelovens § 7 om granneskjønn kommer til anvendelse, ber vi om en nærmere beskrivelse av vilkårene for forbud etter § 7 andre ledd i relasjon til den beskrivelsen og dokumentasjonen av potensiell blyforurensing som fremgår av planforslaget med konsekvensutredning datert 21. februar 2014 og de høringsuttalelsene som er sendt til Bærum kommune. I denne sammenheng ber vi om en vurdering av på hvilket stadium granneskjønn eventuelt tidligst kan behandles, jfr. grannelovens § 18 som bestemmer at granneskjønn er rettslig skjønn.»*

Denne saken er nå på forberedelsesstadiet. Det som er beskrevet i Multiconsults rapport synes å være for vagt til å kunne danne grunnlag for ved granneskjønn å angi vilkårene for å sette et forbud mot tiltaket. Om det vil være adgang til å anlegge søksmål for å stanse en videre utredning av saken, går jeg ikke nærmere inn på.

For å kunne kreve granneskjønn, må det kreves at det foreligger mer konkrete planer for det tiltaket som skal settes i verk. Kommunen skal ikke bli møtt med krav om granneskjønn før det er tatt stilling til om tiltaket vil bli satt i verk. I forarbeidene er det sagt at det

«bør elles ikkje vere høve til å reise krav om skjøn på kva grunnlag som helst. Ei grense ligg det alt i at berre "grannane" kan krevje skjøn, og kva utkastet meiner med ordet "granne" er gjort greie for i merknadene til § 2 s. 22-24 [22, 23, 24]. Men heller ikkje ein "granne" bør kunne bruke skjønssaka til heilt grunnlaus eller jamvel sjikanøs innblanding i det som går for seg på eigedomane ikring. Departementet gjer difor framlegg om at krav om skjøn må kunne avvisast når kravet ikkje har rimeleg grunn. Stoda kan vere den at tiltaket ikkje på nokon måte kan kome til meins for grannen, eller det kan vere at hin i det heile ikkje har nokon tanke om å setje tiltaket i verk med det første. Han bør då ikkje kunne tvingast med på ei skjønssak som ikkje har noko vettug føremål.»

Forarbeidene må forstås slik at det må være rimelig grunn til å anta at tiltaket vil bli forsøkt satt i verk. I forarbeidene heter det:

«Ei slik avgrensing synest påkravt òg av den grunn at krav om skjøn til vanleg må føre med seg forbod mot at tiltaket blir sett i verk før endeleg avgjerd i skjønssaka ligg føre. Ei slik føresegn må ein ha om skjønnsordninga skal nå føremålet sitt. For skjøn reist i utrengsmål vil ein då kunne få ei snøgg avgjerd når det er høve til å avvise saka.»

Etter det jeg forstår, er saken fortsatt på forberedelses- og utredningsstadiet og da vil det ikke være en rimelig grunn til å kreve granneskjønn. De som er berørt må imidlertid kunne fremme sine krav om opplysning av saken under saksforberedelsen og det må da forventes at disse kravene blir imøtekommet. På det stadiet man nå befinner seg, vil det være naturlig å kreve av kommunen at den setter i verk undersøkelser som på en tilfredsstillende måte klargjør om det er en fare for blyforurensing. Det må også kunne kreves nærmere undersøkelser omkring farene for skuddskader på person og eiendom. Jeg viser til det som er sagt foran om kommunens utrednings- og opplysningsplikt.

8. *Vurder erstatningsgrunnlaget overfor Bærum kommune som godkjennende myndighet og grunneier, for Bærum Skiklub og for vedkommende skytter, for eventuelle skuddskader på mennesker, husdyr og materiell som befinner seg i en risikosektor i skuddretningen i terreng som ligger høyere enn standplassen, inkludert på Vestmarkveien og stiene og i skiløypene.*

⁴² L.C.

Vurderingen kan bygge på en forutsetning om at risikoen for skade er høyere enn den ville vært i samme område uten skyteaktiviteten, at skadens art er så alvorlig som personskaade opp til dødsfall, og at disse kjennetegnene ved den samlede skaderisikoen er allment kjent på forhånd.»

Ved vurderingen av det offentliges (kommunens) ansvar for sviktende kontroll må utgangspunktet tas i om myndighetsutøvelsen, her planleggingen, har vært forsvarlig.⁴³ Forsvarlighetsvurderingen vil naturlig kunne tas i Rapportens undersøkelser og kartlegging av farene og risikoen forbundet med skytebanevirksomheten. Jeg viser her til Rapporten s. 80-89. Rapporten legger til grunn at «Sannsynligheten for at prosjektiler treffer utenfor farlig område er minimal.»⁴⁴ Spørsmål som i skadetilfeller vil måtte stilles er blant annet om de voller og andre tiltak som er satt opp som vilkår har vært tilstrekkelige for å sikre mot at personskader oppstår. På dette stadiet i planleggingen synes farene forbundet med skytevirksomheten å ha vært belyst og sannsynliggjort i tilstrekkelig grad, ikke minst ved deres høringsuttalelse av 9. september 2014 med vedlagt dokumentasjon. Planmyndigheten er følgelig klar over de farer virksomheten på skytebanen vil medføre. Dette kan imidlertid ikke medføre at kommunen kan slå seg til ro med dette. Det følger av skytebaneforskriften at «baneeieren» (dvs kommunen) «plikter til enhver tid å holde skytebanene i forsvarlig stand og skal minst 2 ganger i året foreta inspeksjon av banen.»⁴⁵ Baneeieren har også plikt til å sørge for å utarbeide instruks for bruk av skytebanen og påse at den er kjent og følges av brukerne.⁴⁶ Det har under høringsrunden vært reist spørsmål om hvordan mennesker og dyr i terrenget kan sikres mot vådeskudd. I Rapporten heter det at «det meste av ev. vådeskudd stoppes av vegetasjon.» Sikkerhetsbestemmelser for sivil skyting, se vedlegg I til rundskriv av 1. juli 1988 fra Justis- og politidepartementet, inneholder detaljerte sikkerhetsbestemmelser for sivil skyting. Dersom ulykker senere skulle inntreffe og det viser seg at det har skjedd brudd på sikkerhetsbestemmelsene, vil det lett føre til erstatningsansvar både for baneeieren og de som bruker banen. Om også planmyndigheten vil bli ilagt ansvar vil måtte vurderes i lys av om planmyndigheten har gjennomført sin kontroll på en tilfredsstillende måte.⁴⁷ Spørsmålet er om det fra planmyndigheten er foretatt en tilstrekkelig kontroll med sikte på å hindre svikt i sikkerheten for skytebanen. Det er neppe grunnlag for å hevde at ansvar bare vil bli aktuelt dersom planmyndighetens godkjenning av anlegget også blir funnet å være ugyldig. Slik saken ligger an, kan det synes som om utredningen om sikkerhetsspørsmålene imidlertid bør utdypes med sikte på å få klarlagt bedre om de indre og ytre sikkerhetstiltakene vil være tilstrekkelige. Rapporten har blant annet ikke vurdert betydningen av ballistikk, se ditt brev av 9. september 2014 med kommentarer og tilleggsopplysninger til Multiconsults E-Post av 12. august 2014. Det må være klart at henvisningen til vegetasjonen som tilstrekkelig til å avverge skader, ikke vil være ansvarsbefriende hvis det til tross for vegetasjon inntreffer skuddskader.

Rådmannen overlater i sin innstilling av 4. oktober 2014 til Planutvalget den sikkerhetsmessige vurderingen til politiet som skal foreta en vurdering av om anlegget kan og bør godkjennes før anleggsstart og deretter eventuelt før banen tas i bruk, jfr. skytebaneforskriftens § 3. Dette blir for enkelt og er utilfredsstillende for saksbehandlingen. Den politimessige vurdering vil være av sentral

⁴³ Peter Lødrup. Lærebok i erstatningsrett, 6. utgave 2014 s. 391.

⁴⁴ Rapporten s. 86.

⁴⁵ FOR-1988-07-01-548; Forskriften § 4.

⁴⁶ Forskriften § 5.

⁴⁷ Se Rt. 1992 s. 453 (furunkulose).

betydning å få frem så tidlig som mulig i planprosessen fordi den vil være viktig for avgjørelsen om tiltaket overhodet skal godkjennes eller ikke. Det følger derfor av forvaltningens utrednings- og opplysningsplikt samt plikten til å gjennomføre konsekvensvurderinger av den eventuelle bruken av banen i henhold til den foreslåtte reguleringsplanen, at kommunen som reguleringsmyndighet foretar en selvstendig sikkerhetsvurdering og legger den inn i beslutningsgrunnlaget ved planbehandlingen.

Arne Fliflet

REKOMMANDERT

Bærums Skiklub

Vestmarka, 30. oktober 2014

v/hovedstyrets leder Bjørn Einar Kihl

Postboks 81,

1313 Vøyenenga

DET PLANLAGTE SKI- OG SKISKYTINGSANLEGGET VED FRANSKLEIV I VESTMARKA

1 INNLEDNING

Vi skriver til Bærums Skiklub som er en av de to klubbene som har fremmet privat forslag til reguleringsplan for ski- og skiskytingsanlegg ved Franskleiv i Vestmarka. Etter det som er opplyst i plandokumentet, er det Bærums Skiklub av de to klubbene som vil drive skiskyting, og vi henvender oss derfor til denne klubben. Det vi skriver her, vil imidlertid også være aktuelt for den andre klubben som står bak planforslaget, IL Jardar, dersom denne klubben i fremtiden velger å starte skiskyting på det planlagte anlegget. Vi informerer derfor IL Jardar ved kopi av brevet med vedlegg.

Nærmere 50 brukere av Vestmarka og berørte grunneiere i området har sammen sendt inn høringsuttalelser og tilleggsmerknader ved følgende brev:

- 14. mai 2014
- 24. juni 2014
- 27. august 2014
- 9. september 2014
- 1. oktober 2014
- 20. oktober 2014

Vi viser til disse dokumentene som er tilgjengelige blant kommunens offentlige saksdokumenter, og forutsetter at innholdet er kjent for Bærums Skiklub.

Brevene med vedlagt dokumentasjon gir for det første grunnlag for den konklusjonen at det er sannsynlig at grunnvann og vassdrag over tid vil bli utsatt for blyforurensning. Det særegne for denne lokaliseringen, sammenlignet med andre skytebaner, er at det skal gå en åpen bekk over banen, mellom standplass og blinkene, og at overflatevannet ved nedbør og snøsmelting vil lede blyholdig vann ut i vassdraget Stokkerelva – Åstaddammen i Åstad naturreservat og Neselva i Asker, samt ned i grunnvannet som er kilde til et stort antall brønner for husholdningene i området.

For det andre gir våre brev med vedlegg grunnlag for den konklusjonen at det er sannsynlig at prosjektiler som går over og til side for skytevollen, vil slå inn i eller ned i det høyereliggende, sterkt beferdede terrenget i umiddelbar nærhet og oppover til bl.a. skileikområdet, Nedre Gupu og Gupu samt Vestmarkveien og Grønlandsveien. Vi har dokumentert at prosjektilene vil ha en anslagsenergi

som kan forårsake alvorlige skader, opp til dødelige, på mennesker og dyr. Også på dette punkt skiller denne lokaliseringen seg fra andre, kjente skytebaner.

Disse egenskapene ved den foreslåtte lokaliseringen gjør den direkte uegnet for skytebane.

For fullstendighetens skyld nevnes at flere andre negative konsekvenser av anlegget er blitt beskrevet i både våre og en rekke andre høringsuttalelser. Disse konsekvensene viser også i sum at lokaliseringen er uegnet.

Vår dokumentasjon og konklusjon mht blyforurensning og sikkerhet er ikke imøtegått av Multiconsult som har oppdraget på vegne av klubbene. Rådmannens innstilling til Planutvalget behandler heller ikke dette konkret, og Planutvalgets medlemmer gikk ikke inn på dette under behandlingen i møtet 23. oktober 2014.

I brevet av 20. oktober 2014 til kommunen og Planutvalgets medlemmer begrunnet vi i tillegg at plikten til å gjennomføre konsekvensutredning innebærer bl.a. at de sikkerhetsmessige konsekvensene må utredes og vurderes fyllestgjørende som en del av planbehandlingen, og ikke skyves over til de to vurderingene som politiet etter skytebaneforskriften skal gjennomføre; hhv før anleggsarbeidene påbegynnes og før det opparbeidede anlegget tas i bruk.

Det samme gjelder de konsekvensene som gjelder blyforurensning av vassdrag og grunnvann. Rådmannen stilte i sin innstilling krav om at det senere, når planen eventuelt er stadfestet, utarbeides beskrivelse av tiltak som skal hindre forurensning. I vårt ovennevnte brev av 27. august 2014 påviste vi at den beskrivelsen som er gitt av Multiconsult, ikke viser at det vil være mulig å forhindre blyforurensning, slik bl.a. fylkesmannen har stilt krav om i sin høringsuttalelse i saken. Det er tvert i mot sannsynlig at det ikke vil være mulig å forhindre blyforurensning av grunnvannet og vassdraget.

På begge disse punktene er det vesentlige mangler ved konsekvensutredningen. At rådmannen ikke har sørget for ytterligere konsekvensutredninger, fritar imidlertid ikke klubbene fra deres selvstendige ansvar for det samme, da plikten til å gjennomføre dekkende konsekvensutredninger påhviler i første instans forslagsstillerne.

I flere av våre ovennevnte brev har vi gjort kommunen og klubbene oppmerksomme på en konsekvens av en annen karakter; det juridiske ansvaret som følger av anlegget og bruken av skytebanen slik planforslaget vil gi grunnlag for.

2 FORMÅLET MED DETTE BREVET

Formålet med dette brevet er følgende:

- Å beskrive de rettslige og økonomiske konsekvensene for Bærums Skiklub (og Bærum kommune) av bruken av skytebanen.
- Å informere Bærums Skiklub om at vi, når planen eventuelt er stadfestet av departementet og før anleggsstart, om nødvendig vil innlede rettslige skritt for å få nedlagt forbud mot skytebanen.

De rettslige og økonomiske konsekvensene som vi vil beskrive i dette brevet, hører med til de konsekvensene som burde vært inkludert i konsekvensutredningen. Siden dette ikke er gjort fra forslagsstillerens side, og siden rådmannen heller ikke har behandlet dem i noen av sine innstillinger til Planutvalget ved første og annen gangs behandling, er det nødvendig at disse konsekvensene nå blir gjort kjent for Bærums Skiklub i tillegg til kommunen.

Jeg vedlegger kopi av brev av i dag med vedlegg til Bærum kommune om konsekvenser for kommunen og klubben ved bruk av den planlagte skiskytingsbanen ved Franskleiv.

Bilag 1: Brev av i dag med vedlegg til Bærum kommune fra underskriverne av dette brevet

Som det fremgår av signaturene, er avsenderne av brevet en rekke grunneiere i området.

3 ERSTATNINGSANSVAR

I den utstrekning det oppstår blyforurensning av brønnene i området, vil Bærum Skiklub være erstatningsansvarlig på objektivt grunnlag for de berørte grunneierens samlede økonomiske tap. Det vises til erstatningsbestemmelsene i forurensningslovens § 55 og grannelovens § 9.

Jeg gjengir forurensningslovens § 55 første ledd:

«§ 55 (ansvarssubjekt og ansvarsgrunnlag)

Eier av fast eiendom, gjenstand, anlegg eller virksomhet som volder forurensningsskade, er ansvarlig etter kapitlet her uten hensyn til egen skyld, dersom eieren også driver, bruker eller innehar eiendommen m.v. I motsatt fall hviler slikt ansvar alene på den som faktisk driver, bruker eller innehar eiendommen m.v., for så vidt skaden ikke skyldes forhold som også eieren hefter for etter ellers gjeldende erstatningsregler.»

Jeg gjengir også deler av § 57 om erstatningsansvarets omfang:

«§ 57 (ansvarets omfang)

Ansvar etter kapitlet omfatter

- (a) erstatning for økonomisk tap som følge av forurensningsskade som nevnt i § 53,*
- (b) erstatning for skade, tap, ulempe eller utgifter som følge av rimelige tiltak for å hindre, begrense, fjerne eller avbøte forurensningsskade. Utgifter til tiltak mot forurensning som var tillatt, kan likevel ikke kreves erstattet i den utstrekning slik erstatning klart ville overstige den erstatning som kunne ha vært krevd dersom tiltakene ikke var blitt satt i verk, ..»*

Det er sannsynlig at prosjektiler fra skyteaktiviteten på banen vil gå over eller til side for skytevollen. På grunn av det høyereliggende beferdede terrenget, er det risiko for at slike skudd vil treffe mennesker og husdyr med en anslagsenergi som er egnet til å forårsake alvorlige skader, opptil dødelige. Vi viser til den dokumentasjonen og de fakta som vi har fremlagt i våre høringsuttalelser om dette temaet, både i brev av 14. mai 2014 og av 9. september 2014, begge med vedlegg. Bærum Skiklub vil være erstatningsansvarlig på objektivt grunnlag også for slike skader. Dette rammer potensielt alle brukerne av området, inkludert skiklubbens egne medlemmer når de benytter skiløypene til trening og konkurranser og løpstraséene for barmarkstreningen.

Blant avsenderne av det vedlagte brevet er Steinar Johnsen som eier og driver Gupu Gård og Utfartssted. Han er direkte berørt av denne skaderisikoen i egenskap av grunneier og beboer i den eksponerte sonen, og vi har derfor også tatt sikkerhetsproblemet med i brevet til kommunen og i brevet her til skiklubben.

Den naboettslige tåle- og toleransegrensen er regulert i grannelovens § 2 som lyder:

«§ 2

Ingen må ha, gjera eller setja i verk noko som urimeleg eller uturvande er til skade eller ulempe på granneeigedom. Inn under ulempe går òg at noko må reknast for farleg.

I avgjerda om noko er urimeleg eller uturvande, skal det leggjast vekt på kva som er teknisk og økonomisk mogeleg å gjera for å hindra eller avgrensa skaden eller ulempa. Det skal jamvel takast omsyn til naturmangfaldet på staden.

I avgjerda om noko er urimeleg, skal det vidare leggjast vekt på om det er venteleg etter tilhøva på staden og om det er verre enn det som plar fylgja av vanlege bruks- eller driftsmåtar på slike stader.

Jamvel om noko er venteleg eller vanleg etter tredje stykket, kan det reknast som urimeleg så langt som det fører til ei monaleg forverring av brukstilhøva som berre eller i særleg grad råkar ein avgrensa krins av personar.»

Ved overskridelse av tåle- og toleransegrensen, er utøveren erstatningsansvarlig på objektivt grunnlag. Jeg viser til § 9 som lyder:

«§ 9

Det økonomiske tapet nokon lid av skade eller ulempe i strid med nokor føresegn i §§ 2-5 er den ansvarlege skyldig til å bøta, anten han sjølv eller nokon han svarar for, har gjort seg skuldig i aktløyse eller ikkje. Det gjeld og skade eller ulempe av tiltak som er fremja i samsvar med avgjerder etter § 7, jf. § 8, eller av tiltak med slik oreigningsrett som nemnt i § 10 første stykket bokstav (b) eller som er lovleg etter forurensningslova av 13. mars 1981 nr. 6.

Den ansvarlege sitt ansvar kan lempas etter reglane i skadeerstatningslova 3 § 5-2. Oppstår skade eller ulempe på fast eigedom eller ting, skal det ved bruken av skadeerstatningslova 3 § 5-2 takast omsyn til om eigedomen eller tingen tåler særleg lite.

Når skadelidaren etter god granneskikk burde sagt frå tidlegare, kan skadebotkravet falla bort eller skadebota setjast ned.

Denne paragrafen minkar ikkje den retten nokon har til skadebot etter dei elles gjeldande rettsreglane.»

Denne bestemmelsen gir for det første hjemmelen for erstatningsansvar for Bærums Skiklub på objektivt grunnlag for enhver bruk av skytebanen som medfører virkninger som overstiger den naboettslige tåle- og toleransegrensen etter § 2 for eierne av eiendommene i nabolaget. Dette omfatter som nevnt forurensning av grunnvannet som er kilde til våre brønner.

De tre familiene på Vestmarksetra er i tillegg direkte berørt av skytestøyen. Dette er behandlet nærmere i det vedlagte brevet til kommunen. Det er aktuelt for disse å kreve at bruken av skytebanen blir avvirket hvis støyen viser seg å overskride tåle- og toleransegrensen etter grannelovens § 2 og ikke effektive støyskjermende tiltak bringer støyplagene under grensen. Jeg viser her til rettingshjemmelen i grannelovens § 10 som jeg i det vedlagte brevet har vist eksempler på bruken av ved tidligere domstolsbehandling. Bestemmelsen lyder slik:

«Retting

§ 10 Tilstand eller tilhøve som strider mot nokor føresegn i §§ 2-5, har grannen krav på vert retta. Dette gjeld likevel ikkje:

(a) når tiltaket er fremja i samsvar med avgjerd etter § 7, jf. § 8,

(b) når det er gjort vedtak om eller gi ve samtykke til oreigning av grunn til tiltaket, eller når slik oreigningsrett følger direkte av lova, eller

(c) så langt forurensingslova av 13. mars 1981 nr. 6 § 10 andre stykket gjer unntak frå rettingsskyldnaden.

d) så langt vannressursloven § 6 tredje ledd gjer unntak frå rettingsskyldnaden.

I tilfelle då rettinga kom til å valde så store utlegg eller tap elles at det klårt stod i mishøve til gagnet, kan det gjerast unntak frå rettingsskyldnaden når det ikkje er noko nemnande å leggja tiltakshavaren til last, på det vilkår at grannen får vederlag som ikkje må setjast mindre enn skaden eller ulempa.»

4 RETTSLIG SKJØNN MED KRAV OM FORBUD MOT SKYTEBANEN

På det grunnlag som er beskrevet i punktene foran, varsler vi at det er aktuelt å begjære rettslig skjønn, granneskjønn, etter grannelovens § 7 som i sin helhet har dette innholdet, med vår understrekning:

«§ 7

Spørsmål om korleis eit tiltak bør setjast i verk, så det ikkje kjem i strid med denne lova, kan kvar av grannane få avgjort føreåt med granneskjøn. Vil andre enn den som set tiltaket i verk, krevja slikt skjøn, må det gjerast seinast 4 veker etter at han fekk varsel som nemnt i § 6. Kravet om skjøn kan i alle høve avvistast når det ikkje har rimeleg grunn. Når skjøn er kravt, må tiltaket ikkje setjast i verk utan serskilt samtykke av skjønnet før endeleg avgjerd ligg føre i skjønssaka.

Finn skjønnet at tiltaket kjem i strid med denne lova, set det forbod mot at tiltaket vert fremja når det er fare for at iverksettinga kjem til å valda alvorleg skade på annan manns eigedom. Endå om det ikkje er slik fare, skal det setjast forbod som nemnt, dersom det er klårt at tiltaket kjem i strid med lova.

Skjønnet kan taka avgjerd om førehandstrygd for ansvar etter § 9. Likeins kan det taka avgjerd om føregjerder etter § 5 og om skyldnad for partane etter § 13.

Granneskjønn kan ikkje krevjast når tiltaket har slik oreigningsrett som nemnt i § 10 første stykket bokstav (b).»

Granneskjønn er rettslig skjønn, jfr. § 18.

Som vedelgg til det vedlagte brevet til Bærum kommune, følger høyesterettsadvokat Arne Riflets utredning av 20. oktober 2014. Vi viser til utredningens side 12:

«Etter min mening kan det etter granneloven § 7 kreves granneskjønn i en sak som denne. En «nabo» må kunne kreve skjønn, men det må i tilfelle gjøres før et tiltak blir iverksatt. Det kan ikke være tvilsomt at det er «rimelig grunn» til å kreve naboskjønn i dette tilfellet.

...

Etter denne bestemmelsen kan naboene kreve skjønn på forhånd. De vil da regnes som saksøkere. Når det foreligger nabovarsel, må skjønn av naboen kreves innen fire uker, se § 7 første ledd 2. punktum.»

Når det gjelder kretsen av naboer som har rettigheter etter loven, viser vi til Falkanger og Falkanger, «Tingsrett», 7. utgave 2013, Universitetsforlaget, side 428:

«Forøvrig gjelder at to eiendommer kan bli betraktet som naboeiendommer selv om de er temmelig langt fra hverandre. Avgjørende er «verknaden av den plagsame verksemda». Ved steinsprut fra sprengningsarbeid er kretsen av mulige naboer relativt begrenset. Spyges det ut skadelig røk fra en bedrift, er alle eiendommer som sjeneres av røken, å betrakte som naboeiendommer i forhold til bedriften, og det kan være mange.»

Vi anser oss for å være eksponert for slike skader og ulemper at vi kommer inn under virkeområdet for grannelovens bestemmelser.

Bærums Skiklub vil på grunnlag av sin rett til å bruke kommunens eiendom til skytebane, komme i samme ansvars- og pliktposisjon som kommunen.

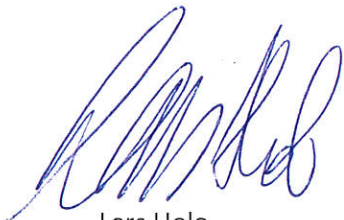
5 AVSLUTNING

I det vedlagte brevet til Bærum kommune har vi bl.a. gått nærmere inn på de rettslige spørsmålene. Vi gjentar ikke det her og viser til det som har aktualitet for Bærums Skiklub og vil om nødvendig påberope oss det også overfor klubben.

Vi ber om å få bekreftet at Bærums Skiklub er innforstått med de rettslige konsekvensene som er beskrevet i dette brevet.

Alle eiendommene som er angitt ved signaturene, er i Bærum kommune, unntatt de som er uttrykkelig angitt med Asker kommune. Alle adressene har 1341 Slependen.

Med hilsen

Lars Holo

Ina Holo

Vestmarkveien 198, gnr. 58 bnr. 85

Steinar Johnsen

Gupu Gård og Utfartssted, Vestmarkveien 320, gnr. 78, bnr. 352

Björg Finsrud

Björg Finsrud

Harald Finsrud

Harald Finsrud

Vestmarkveien 221 C, gnr. 58 bnr. 19 og 35

Astrid Finsrud

Astrid Finsrud

Vegeir Finsrud

Vegeir Finsrud

Vestmarkvn. 221 A, gnr. 58 bnr. 19 og 35

Sigrud Finsrud Ricane

Sigrud Finsrud Ricane

Vestmarkveien 221 B, gnr. 58 bnr. 19 og 35

Anna Marit Torp

Anna Marit Torp

Vestmarkveien 226, gnr. 37 bnr. 6 i Asker

for Thorbjørn Torp
etter

Anna Marit Torp
fullmakt!

Gry Walter

Gry Walter

Vestmarkveien 224, gnr. 37 bnr. 5 i Asker

Elisabeth Grønnevdal Olsen

for

Kjell Grønnevdal-Olsen, etter fullmakt

Vestmarkveien 206, gnr. 58 bnr. 9

Randi Eriksen

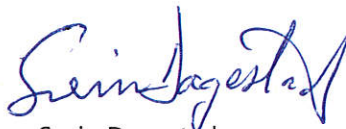
Vestmarkveien 196, gnr. 58 bnr. 42

Hans Petter Eriksen

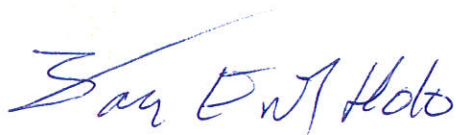

Kari Holo Dagestad

Svein Dagestad

Vestmarkveien 197, gnr. 58 bnr. 81

Jan Erik Holo

Vestmarkveien 193, gnr. 58 bnr. 44

Marianne Kjærnli Fossum

Geir Fossum

Vestmarkveien 190, gnr. 58 bnr. 16

Per Ole (Pelle) Nymoen

Gamle Gupuvei 19, gnr. 58 bnr. 82

Marit Nymoen

Gamle Gupuvei 17, gnr. 58 bnr. 29

Ulf Kristian Nymoen

Kjell-Olav Kristiansen

Gamle Gupuvei 16, gnr. 58 bnr. 7

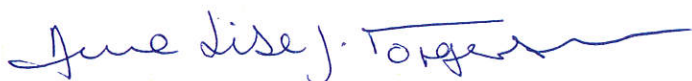
Peder Wright Cappelen

Gamle Gupuvei 12, gnr. 58, bnr. 1

Geir Salvesen

Gamle Gupuvei 3, gnr. 58 bnr. 40

Anne Lise Torgersen

Vestmarkveien 176, gnr. bnr. 11 og 28

Bjørn Peter Torgersen

Ingvild Vatsøy

Vestmarkveien 174, gnr. 58 bnr. 47

Tord Vatsøy

Marianne Cappelen

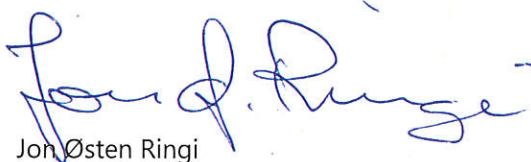

Jørgen Wright Cappelen

Bjerke Gård, Sopelimkroken 30, gnr. 59 bnr. 1

Charlotta Ringi

Jon Østen Ringi

Øvre Ringi Gård, gnr. 60 bnr. 1

Anne Østensen

Einar Sundby Iversen

Vestmarkveien 127, gnr. 60 bnr. 38

Anne-Lise Holo

Svein Holo

Holoveien 24, gnr. 58 bnr. 2

Jannicke Hagen Holo

Kristian Holo

Holo Gård, Holoveien 7, gnr. 58 bnr. 2

Liv Tonje Løvseth Holo

Jørgen Holo

Holoveien 6, gnr. 58 bnr. 80